

Masarykova univerzita

Fakulta informatiky

Diplomová práce

Návrh a realizace právního portálu pro ESF MU

Mgr. Ondřej Materna

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že tato práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Všechny zdroje, prameny a literaturu, které jsem při vypracování používal nebo z nich čerpal, v práci řádně cituji s uvedením úplného odkazu na příslušný zdroj.

Mgr. Ondřej Materna

Vedoucí práce: Ing. Leonard Walletzký, Ph.D.

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce Ing. Leonardu Walletzkému, Ph.D za nalezení synergie.

Shrnutí

Tato diplomová práce je věnována návrhu právního portálu pro ESF MU. Právní portál je navržen na základě východisek z oblasti práva, moderní výuky, tvorby uživatelských rozhraní a východisek pro zjištění potřeb zákazníků (uživatelů, studentů). Na základě východisek jsou stanoveny funkce a uživatelské rozhraní právního portálu. Druhá část práce se věnuje některým aspektům realizace právního portálu, zejména jeho propagaci, personální stránce projektu a právním vztahům k portálu s ohledem na jeho použití.

Klíčová slova

právo, vyučování, e-learning, právní portál, Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta

Keywords

law, learning, e-learning, law portal, Masaryk university, Faculty of economics and administration

OBSAH:

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Shrnutí.....	4
Klíčová slova	5
1. Úvod.....	7
1.1 Téma a cíle diplomové práce.....	7
1.2 Rámcové představení projektu a důvodů jeho vzniku	7
1.3 Vize projektu	9
2. Východiska.....	11
2.1 Právní východiska	11
2.2 Vzdělávací východiska.....	12
2.3 Východiska pro tvorbu uživatelského rozhraní.....	15
2.4 Východiska vizuálního designu – komunikace člověka s počítačem	19
2.5 Východiska pro zjištění potřeb studentů	20
3. Zjištění potřeb studentů.....	22
3.1 Marketingový průzkum a jeho výsledky	22
3.2 Zjištěné potřeby studentů	25
4. Funkce portálu a jejich charakteristika.....	26
5. Návrh uživatelského rozhraní	32
5.1 Návrh struktury	32
5.2 Návrh kostry.....	33
5.3 Návrh povrchu.....	36
5.3.1 Jednotlivé prvky povrchu	38
5.3.2 Barvy	42
5.3.3 Soulad povrchu a všech jeho prvků s metodou CRAP.....	43
6. Programátorské řešení.....	44
7. Propagace.....	44
7.1 Propagace v akademickém prostředí ?	45
7.2 Východiska propagace	45
7.3 Návrh propagace právního portálu	46
8. Personální stránka projektu.....	47
9. Autorská práva	49
10. Závěr.....	50
Zdroje	53

1. Úvod

1.1 Téma a cíle diplomové práce

Tato diplomová práce popisuje návrh a realizaci právně – výukové (e-learningové) aplikace (dále též jako „*právní portál*“) pro Ekonomicko-správní fakultu Masarykovy univerzity (dále též jako „*ESF MU*“). Tato diplomová práce vychází z poznatků vědy o právu, moderním vyučování, marketingu a tvorbě uživatelských rozhraní. Všechna východiska jsou účelně propojena v návrhu právně - výukového portálu. Diplomovou práci lze tématicky tématicky rozdělit na dvě části, první část je výrazně obsáhlejší a věnuje se východiskům a návrhu právního portálu, druhá část se věnuje okolnostem souvisejícím s užitím a vznikem právního portálu, tedy propagaci právního portálu, projektovému týmu a autorským právům k právnímu portálu.

Cílem této práce je v první řadě zmapovat právní, výuková a marketingová východiska a dále východiska pro tvorbu uživatelského rozhraní ve vztahu k právnímu portálu. Navazujícím cílem je zjistit potřeby cílové skupiny studentů. Hlavním cílem této práce je na základě výše uvedeného navrhnout funkce a uživatelské rozhraní právního portálu. Cílem druhé části této práce je navrhnout vhodnou strategii propagace právního portálu, popsat projektový tým a užitou metodu řízení a analyzovat autorsko-právní vztahy k právnímu portálu ve vztahu k užití právního portálu Masarykovou univerzitou k zamýšlenému účelu.

Ve vztahu k projektu právního portálu jsou vzniká nebo vznikne kromě této diplomové práce ještě diplomová práce týkající se JAVA klienta pro právní portál a diplomová práce týkající se grafického zpracování povrchu zde navrženého uživatelského rozhraní právního portálu.

1.2 Rámcové představení projektu a důvodů jeho vzniku

Projekt právního portálu pro Ekonomicko-správní fakultu Masarykovy univerzity (dále též jako „*právní portál*“) vznikl z popudu vedoucí katedry práva ESF MU, JUDr. Jindřišky Šedové, CSc., a to v důsledku rozhodnutí vedení této fakulty o snížení počtu hodin pro výuku práva na této fakultě. Při sníženém počtu hodin nebylo podle názoru vedení katedry práva ESF MU možné vyučovat na této fakultě právo při zachování požadované kvality, tudíž

vznikl požadavek na vytvoření právního portálu jakožto pomocného nástroje a doplňku pro výuku práva prezenční formou, tj. na seminářích a přednáškách.

Obecný sémantický význam slova portál je brána (z latinského slova porta)¹. Záměrem tvůrců právního portálu je, aby právní portál byl pomyslnou bránou pro studenty do světa práva. Slovo portál je v oboru informačních technologií používání ve třech významech, a to jako

- a) internetová stránka „*poskytující mnoho odkazů na další weby, výchozí bod pro prohlížení webstránek*“²,
- b) „*webová aplikace, například portletový kontejner, aplikační server s vícevrstvou architekturou sdružující do jediné webové stránky dílčí portálové aplikace, například portlety*“³ a
- c) webový server poskytující „*mnoho služeb na jednom místě (email, vyhledávání, katalog stránek, zprávy o počasí) apod.*“⁴

V této souvislosti je třeba zmínit ještě slovo vortál, což „*je označení pro internetový portál, který se specializuje na určité téma - tzv. oborový portál. Vortál se zabývá zpravidla vybraným tématem do hloubky, občas se vortály nazývají vertikální portály.*“⁵

Z výše uvedených významů slova portál lze právní portál chápat primárně jako webovou aplikaci s vícevrstvou (3 vrstvy) architekturou sdružující do jediné webové stránky dílčí portálové aplikace a zároveň jako vertikální portál (vortál), neboť právní portál je monotematicky zaměřen na obor práva. Právní portál je navržen tak, aby obsahoval i odkazy na externí aplikace a databáze (podrobnosti jsou uvedeny dále v této práci), avšak toto je pouze okrajovou funkcí (službou) právního portálu.

Slovo právní indikuje, že se jedná o portál zaměřený na obor práva. Avšak takto obecné vnímání je třeba konkretizovat. Právní portál je zaměřen zejména na dogmatiku(právo de lege

¹ Wikipedia. Portál [online], 8. 3. 2013. [18.4.2013]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Port%C3%A1l>.

² tamtéž

³ tamtéž

⁴ Portál [online]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/portal>

⁵ Vortál [online]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/vortal>

lata), tj. aktuálně platný a účinný právní řád České republiky. Kromě toho však obsahuje informace z právní vědy, zejména výkladové metody, systematiku, teorii práva a informace o změnách právního řádu (tj. zákonech v legisvakční lhůtě – platných, avšak dosud neúčinných). V kontextu uživatelů portálu je právní portál nutno vnímat jako právně-výukový. Tato skutečnost výrazně ovlivňuje obsah, řazení informací a uživatelské prostředí, jak je detailně uvedeno níže.

Vzhledem k tématu této diplomové práce považuji za vhodné definovat i projekt, neboť tato diplomová práce se nezabývá jen samotným právním portálem, ale i popisem a analýzou projektu jehož výstupem je právní portál. Tedy „*v managementu je projekt časově ohraničené úsilí, směřující k vytvoření unikátního produktu nebo služby. V této obecně přijímané definici jsou klíčové zejména omezení projektu v čase a jedinečnost jeho výstupů, protože právě tyto charakteristiky ho odlišují od procesu.*“⁶

1.3 Vize projektu

Vize je nejčastěji používána v souvislosti s obchodními společnostmi či jinými organizacemi, avšak domnívám se, že je přínosná a užitečná při jakékoliv činnosti, ať už jde o činnost podnikatelskou, veřejně prospěšnou či akademickou, tedy i v případě návrhu právního portálu je důležité si nejprve stanovit vizi, neboť vize by měla informovat o tom, čeho chceme dosáhnout.⁷

Vize je určitá představa o tom, čeho chceme dosáhnout. „*Je zdrojem inspirace. Poskytuje jasná rozhodovací kritéria pro následnou tvorbu základních strategických směrů a cílů.*“⁸

Myslím si, že nejlépe popsal vizi ve svém článku Mgr. Petr Dombek: „*Samotné slovo vize působí poněkud vznešeně, a proto je dobré si říci, co v sobě vlastně obsahuje. Vize je představa něčeho, co by mělo být, k čemu směřujeme. Zároveň se dnes vize v marketingovém slova smyslu užívá nikoli jako obšírná představa, ale jako krátký dokument, či dokonce jen heslo, které má za úkol co nejlépe komunikovat svůj obsah. Proto ta občas vytyká*

⁶ Wikipedia. Projekt [online], 11. 3. 2013. [21.4.2013]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Projekt>

⁷ Foret, M. Marketing pro začátečníky. 1. vyd. Brno: Albatros Media a.s., 2012. ISBN 978-80-266-0006-0.

⁸ Progressive consulting v.o.s. Vize a mise firmy [online]. In: Progressive consulting v.o.s. [23.4.2013] Dostupné z: <http://consulting.progressive.cz/?page=434>.

zkratkovitost. Je to výraz duchovní stránky podnikatelské činnosti, základního důvodu její existence.“⁹

Vize bývá vnímána jako marketingový prostředek. V tomto případě je však jako marketingový prostředek nevnímám, vnímám ji jako obecný základ pro pozdějších rozhodování o rozsahu a jednotlivých prvcích právního portálu.

Na základě výše uvedeného jsem si před začátkem návrhu právního portálu stanovil následující vizi:

„Vytvořit přehledný právní portál zohledňující v maximální možné míře potřeby studentů a motivující je ke studiu práva.“

1.4 Cíle projektu

Na základě vize představené v předchozí kapitole jsem si stanovil několik základních cílů, pomocí kterých bych chtěl dosáhnout vize.

Tedy výše uvedené vize chci dosáhnout pomocí následujících cílů:

- a) Koncipovat právní východiska pro tvorbu právního portálu;
- b) Koncipovat vzdělávací východiska pro tvorbu právního portálu;
- c) Stanovit cílovou skupinu uživatelů a zjistit její potřeby pomocí marketingového průzkumu;
- d) Na základě právních a vzdělávacích východisek a potřeb uživatelů stanovit funkce právního portálu;
- e) Koncipovat východiska pro tvorbu uživatelského prostředí;
- f) Na základě funkcí a východisek pro tvorbu uživatelského rozhraní navrhnout konkrétní podobu uživatelského rozhraní;
- g) Detailně popsat jednotlivého prvky uživatelského rozhraní a jejich smysl; a
- h) Navrhnout vhodné formy propagace právního portálu.

⁹ Dombek, P. Vize [online]. In GrowJOB s.r.o. [23.4.2013]. Dostupné z: <http://www.growjob.com/clanky-corporate/vize/>.

2. Východiska

V této kapitole shrnu teoretická a odborná východiska pro samotný návrh právního portálu. Vzhledem k charakteru projektu vyplynula následující východiska:

- a) Právní východiska;
- b) Vzdělávací východiska;
- c) Východiska pro tvorbu uživatelského rozhraní;
- d) Východiska vizuálního designu – komunikace člověka s počítačem;
- e) Východiska pro zjištění potřeb studentů.

2.1 Právní východiska

Při návrhu právního portálu je podle mého názoru nutné vycházet ze systému práva a právního řádu České republiky, jeho rozdělení a vztahů.

V České republice je právní řád tvořen ústavními zákony, zákona a podzákonnými právními akty (např. vyhlášky a nařízení), souhrnně nazývané právní předpisy (primární prameny práva).

Závazný výklad právních předpisů poskytují soudy svými rozhodnutími (sekundární prameny práva), které též závazně aplikují právo na konkrétní případy.

Nezávazný výklad právních předpisů poskytuje právní teorie – tedy odborná literatura. Argumentačně přesvědčivý výklad prezentovaný v odborné literatuře je v praxi v některých případech přejímán i soudy.

Z hlediska právní síly jsou nejsilnější právním aktem ústavní zákony (pro účely této práce lze pod tímto pojmem rozumět Ústavu a Listinu základních práv a svobod). Ústava stanoví určitý právní rámec pro zákony, tj. zákony nesmí svým obsahem odporovat obecným pravidlům demokratického právního řádu stanoveným ústavními zákony.

Zákony tvoří největší část právního řádu ČR. Z hlediska právní síly stojí pod ústavními zákony (a nařízeními EU) a před podzákonnými akty.

Podzákoné akty konkretizují zákony. Z hlediska právní síly stojí pod zákony a jejich obsah musí být tedy nejen v rámci ústavních zákonů, ale též v rámci zákonů.

Z hlediska předmětu regulace (tedy okruh / množiny společenských vztahů, které zákony regulují) se právo dělí na obory. Základním dělením je rozdělení práva na právo soukromé a právo veřejné.

Soukromé právo chrání práva jednotlivců. Základním oborem soukromého práva je občanské právo, dalšími hlavními obory jsou právo obchodní, pracovní, rodinné a autorské.

Veřejné právo chrání zájmy společnosti jako celku. Základně se veřejné právo dělí na právo trestní a správní.

V rámci každého oboru práva existují zásady tohoto oboru, tedy obecně formulovaná pravidla chování v rámci kterých musí být ostatní konkrétnější právní normy vykládány.

Právní východiska jsou ve vztahu k návrhu právního portálu důležitá zejména při návrhu struktury a rozdělení informací obsažených v právním portálu.

2.2 Vzdělávací východiska

Vzhledem ke skutečnosti, že právní portál bude sloužit jako portál výukový, je podle mého názoru třeba při tvorbě funkcí a uživatelského prostředí právního portálu vycházet z poznatků vědy v oboru vyučování.

Jako zdroj základních informací pro tuto oblast jsem zvolil knihu Geoffreyho Pettyho Moderní vyučování.

Jako základ pro budoucí návrh právního portálu považuji seznámit se s tím, jak se lidé učí. Dle současných poznatků z oboru psychologie existuje krátkodobá a dlouhodobá paměť. Podněty vnímané lidskými smysly se v mozku ukládají do krátkodobé paměti, většinu informací v krátkodobé paměti zapomeneme, avšak některé informace uloží náš mozek z krátkodobé paměti do dlouhodobé paměti. I v dlouhodobé paměti probíhá proces zapomínání (jako obrana

proti „zahlcení“ mozku), proto i informace uložené v dlouhodobé paměti, které nejsou delší dobu používány, zapomeneme. „*Má-li být informace předána dlouhodobé paměti, musí být napřed zpracována a strukturována v krátkodobé paměti, aby žákovi dávala smysl. ... Potřeba objevit v informaci strukturu také vysvětluje, proč většina žáků velmi oceňuje, když jim předložíme shrnutí a přehledné poznámky. ... Mozek si klade za cíl, abychom si pamatovali pouze užitečná fakta a myšlenky. ... Z uvedeného existují výjimky, někdy si pamatujeme i na základě jediné zkušenosti – např. pokud se jedná o událost, která má pro nás velký citový význam.*“¹⁰ Citovanou pasáž pokládám za velmi důležitou a zejména z ní a níže uvedené motivace budu vycházet při návrh funkcí a uživatelského prostředí právního portálu.

Další skutečností, která má vliv na učení je motivace. Motivace je definována jako „*vnitřní nebo vnější faktor nebo soubor faktorů vedoucí k energetizaci organismu. Motivace usměrňuje naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Vyjadřuje souhrn všech skutečností – radost, zvědavost, pozitivní pocity, radostné očekávání, které podporují nebo tlumí jedince, aby něco konal nebo nekonal.*“¹¹ Osobně pokládám vyvolání motivace pro učení se práva jako jeden ze základních účelů právního portálu. Podle Geoffrey Pettyho jsou studenti motivováni učit se mimo jiné těmito podněty:

- a) Věci, které se učím, se mi hodí;
- b) Věci, které se učím jsou zajímavé a vzbuzují moji zvědavost;
- c) Zjišťuji, že vyučování je zábavné.

Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci právního portálu je třeba propojit v něm obsažené právní informace s praktickým využitím a vytvořit souvislosti s činností a/nebo zájmy studentů. Dále je třeba ve studentech vzbudit zvědavost a je třeba mít při tvorbě právního portálu na paměti, že studenty, „*ostatně jako naprostou většinu lidí, baví daleko více věci, které souvisí s jejich životem či zálibami. ... Jakýkoliv obecný princip, abstraktní idea atd. budou zajímavější, když je předložíme z pohledu jedince, jehož ovlivňují. Podstatou je, abychom viděli jev z hlediska vlivu na jednotlivce.*“¹²

¹⁰Petty, G. Moderní vyučování, 5. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-427-4. strana 10.

¹¹ Wikipedia. Motivace [online], 12. 3. 2013. [24.4.2013]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Motivace>

¹² Petty, G. Moderní vyučování, 5. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-427-4. strana 48.

Pokládám rovněž za důležité při návrhu právního portálu vycházet z poznatků o specifické formě učení, a to o tzv. e-learningu.

E-learning je „vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie k tvorbě kurzů, k distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty a pedagogy a k řízení studia.“¹³

Další, podle mého názoru výstižná, definice e-learningu zní: „Jde o takový typ učení, při němž získávání a používání znalostí je distribuováno a usnadňováno elektronickými zařízeními.“¹⁴

Z výše uvedeného vyplývá podle mého názoru, že právní portál je nástrojem e-learningu.

Z výše uvedeného dovozují, že funkce e-learningu lze rozdělit na následující kategorie:

- a) tvorba kurzů
- b) distribuce studijního obsahu
- c) komunikace mezi studenty a pedagogy
- d) řízení studia

Andrea Barešová ve své knize e-LEARNING ve vzdělávání dospělých rozděluje e-learning na tři základní složky, a to:

„Využití e-Learningu by se podle současné praxe dalo rozdělit do tří stupňů, říkáme jim moduly.

První modul má na starosti pouze poskytování a distribuci informací informačních a komunikačních technologií. Jeho hlavním úkolem je zajištění přístupu k informacím a jejich poskytnutí v pravou chvíli, tedy ve chvíli, kdy vzniká potřeba. Díky tomu má uživatel možnost okamžitě doplnit a rozšířit své dosavadní znalosti a jeho práce se stává celkově efektivnější a to jak z časového tak z nákladového hlediska.

¹³ Wikipedia. E-learning [online], 19. 3. 2013. [24.4.2013]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/E-learning>

¹⁴ Jan Průcha, Eliška Walterová, Jiří Mareš. Pedagogický slovník. Praha, Portál, 2009, s. 66

Druhý modul zahrnuje poskytování interaktivních vzdělávacích materiálů a aplikací sloužících k administraci distribuovaných informací.

Třetí modul je podstatně složitější – je vícerozměrný a spojuje výhody obou předchozích vrstev do širšího rámce. Obsahuje další nástroje pro administraci a také pro monitorování jednotlivých kurzů, testů a jednotlivých uživatelů. V tomto modulu by neměla chybět ani kalkulace nákladů či návratnost investic.“¹⁵

Výše uvedené dělení je podle mého názoru důležité zejména při stanovení rozsahu právního portálu ve vztahu k IS MU, neboť IS MU je nepochybně (excelentním) e-learningovým nástrojem obsahujícím všechny tři výše uvedené moduly.

Na závěr nutno dodat, že jsem se v této kapitole věnoval jen těm aspektům poznatků o učení, které jsou vzhledem ke svému charakteru aplikovatelné pro právní portál.

2.3 Východiska pro tvorbu uživatelského rozhraní

„Uživatelské rozhraní je souhrn způsobů, jakými lidé (uživatelé) ovlivňují chování strojů, zařízení, počítačových programů či komplexních systémů.“¹⁶

Uživatelské rozhraní se dělí na hardwarové, pokud je součástí hardwaru, nebo softwarové, pokud je součástí softwaru. Právní portál je software, tedy v případě právního portálu půjde o softwarové uživatelské rozhraní.

Existuje několik typů uživatelských rozhraní, avšak pro účely této práce postačí věnovat se webovému uživatelskému rozhraní a grafickému uživatelskému rozhraní (GUI), neboť právní portál je webovou aplikací určenou pro komunikaci s uživatelem. *„Webová aplikace v softwarovém inženýrství je aplikace poskytovaná uživatelům z webového serveru přes počítačovou síť Internet, nebo její vnitropodnikovou obdobu (intranet). ... Schopnost*

¹⁵ Barešová, A. e-LEARNING ve vzdělávání dospělých. Praha: Nakladatelství VOX – Ing. Zdenka Vostroská, CSc., 2003. ISBN 80-86324-27-3.

¹⁶ Wikipedia. Uživatelské rozhraní [online], 15. 4. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/U%C5%BEivatelsk%C3%A9_rozhran%C3%AD

*aktualizovat a spravovat webové aplikace bez nutnosti šířit a instalovat software na potenciálně tisíce uživatelských počítačů je hlavním důvodem jejich oblíbenosti.“*¹⁷

*„Grafické uživatelské rozhraní (anglicky Graphical User Interface, známe pod zkratkou GUI) je uživatelské rozhraní, které umožňuje ovládat počítač pomocí interaktivních grafických ovládacích prvků.“*¹⁸

Vzhledem k funkcím právního portálu je podle mého názoru webové uživatelské rozhraní zcela postačující. Mezi studenty je připojení k internetu široce rozšířeno, studenti tedy mohou využívat služeb právního portálu téměř nepřetržitě, kromě toho užívání portálu je nenáročné co do objemu přenesených dat, tudíž delší čas odezvy oproti desktopovým aplikacím je zanedbatelný a uživatel jej za normálních okolností ani nebude vnímat. Při koncipování funkcí právního portálu nehrozí žádné omezení v omezenějších možnostech webových rozhraní vzhledem k desktopovým aplikacím, neboť funkce právního portálu jsou nenáročné co do možností programovacího jazyka. Mezi další nevýhody webových rozhraní bývá řazena velká závislost na poskytovateli, avšak v daném případě tato skutečnost podle mého názoru nemůže být považována za nevýhodu, neboť právní portál zabezpečuje stejná organizace, jako samotnou prezenční výuku, tedy MU. Webové aplikace využívají jako tzv. tenkého klienta webový prohlížeč, který je pomyslným prostředníkem pro zobrazení uživatelského rozhraní nad daty připravenými serverem. Webový prohlížeč je dnes běžně a zdarma dostupným produktem, tedy nevidím žádnou nevýhodu ani v této skutečnosti.

O grafickém uživatelském rozhraní je detailněji pojednáno níže v této práci.

Teorie není jednotná v tom, zda nejdříve vytvořit program a poté k němu vytvořit uživatelské rozhraní, nebo naopak. Já se přikláním k druhé variantě, tedy nejdříve vytvořit uživatelské rozhraní a poté začít programovat, neboť plně souhlasím s argumenty uvedenými v knize *Getting real* od společnosti 37signal, které spočívají v následujících bodech:

- a) programování je nejtěžší část jejíž změna je nejnáročnější,
- b) návrh uživatelského rozhraní je oproti programování jednodušší a je snazší jej změnit,

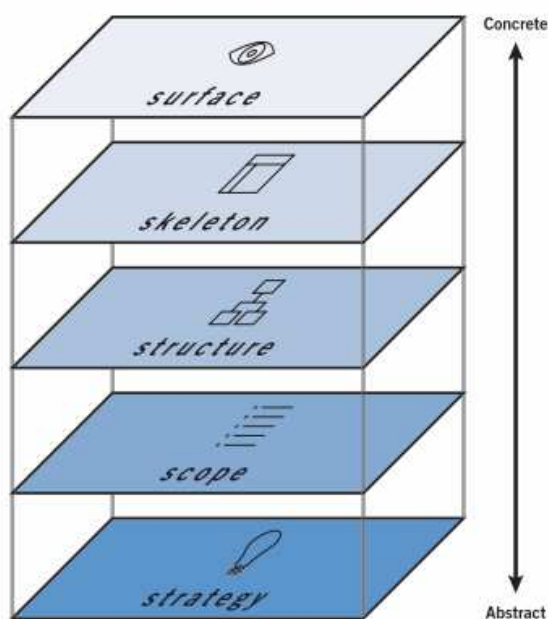
¹⁷ Wikipedia. Webová aplikace [online], 8. 3. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Webov%C3%A1_aplikace

¹⁸ Wikipedia. Grafické uživatelské rozhraní [online], 7. 3. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Grafick%C3%A9_u%C5%BEivatelsk%C3%A9_rozhran%C3%AD

c) uživatelské rozhraní je to, co uživatelé vnímají a podle něho hodnotí i náš produkt.¹⁹

J. Garrett doporučuje při tvorbě designu webového uživatelského rozhraní postupovat od nejabstraktnějšího po nejkonkrétnější. Z tohoto hlediska rozděluje design webového uživatelského rozhraní do pěti úrovní, a to:

- a) Strategie – tato úroveň je nejabstraktnější, řadí se po ní potřeby uživatelů, cíle dané webové aplikace a představy tvůrců této aplikace;
- b) Rozsah – tato úroveň obsahuje specifikaci funkcí a požadavky na obsah;
- c) Struktura – tato úroveň obsahuje strukturu uspořádání informací a jejich provázanosti
- d) Kostra – pomocí jednotlivých komponent konkretizuje strukturu
- e) Povrch – je nejkonkrétnější, neboť ji tvoří samotné vizuální grafické zpracování²⁰

Obrázek č. 1 – 5 úrovní webového uživatelského rozhraní dle J. Barretta²¹

Strategie a rozsah právního portálu byly řešeny samostatných kapitolách výše v této práci, proto se budu v této kapitole soustředit na strukturu, kostru a povrch.

¹⁹ 37signals. Getting real [online]. USA: 37signals, 2006. ISBN nepřiděleno. Dostupné z <http://gettingreal.37signals.com/>

²⁰ Garrett, J.: The Elements of User Experience – User-Centered Design for the Web [online], USA: New Riders, 2003. ISBN 0735712026. Dostupné z: http://www.jjg.net/elements/pdf/elements_ch02.pdf. strana 22-23.

²¹ tamtéž

Co se týká vztahu mezi jednotlivými vrstvami, tak každá vrstva je závislá na vrstvě pod ní, tedy povrch záleží na kostře, kostra na struktuře, struktura na rozsahu a rozsah na strategii.

Každou z výše uvedených vrstev je třeba chápat ze dvou úhlů pohledu, a to z pohledu plnění úkolů, tedy kroků v rámci procesu plnění určitého úkolu a jak lidé uvažují o jejich dokončení, je třeba uvažovat o webové aplikaci jako o nástroji nebo souboru nástrojů, které uživatel užívá ke splnění jednoho nebo více úkolů. Druhým úhlem pohledu je uvažování o webové aplikaci jako o informaci, jaké informace webová aplikace obsahuje a co to pro uživatele znamená. Tento úhel pohledu je o vytvoření informačního prostoru, kterým mohou uživatelé procházet.

J. Barrett popisuje strukturu, kostru a povrchu následovně:

Na povrchu lze vidět řadu webových stránek skládajících se z obrázků a textu. Na některé z obrázků lze kliknout, jiné provádí nějaké funkce, např. že vás nasměrují do nákupního košíku. Některé z obrázků jsou jen ilustrací, například fotografie z přebalu knihy nebo logo stránky.

Pod tímto povrchem je kostra webu: umístění tlačítek, záložek, fotografií a bloky textu. Kostra je určena k optimalizaci uspořádání těchto prvků pro maximální efekt a účinnost, takže si např. pamatujete logo a můžete najít tlačítko „nákupní košík“, když ho potřebujete.

Kostra je konkrétním vyjádřením více abstraktní struktury webu. Kostra může definovat umístění prvků v rozhraní. Struktura definuje, jak se uživatelé dostanou na konkrétní stránku a kam mohou dále, když jsou „s danou stránkou hotovy“. Kostra může vymezit režim navigačních položek, které umožňují uživatelům procházet např. kategorie knih, struktura by měla definovat kategorie.

V rámci struktury je třeba stanovit, jak se systém bude chovat v reakci na uživatele (resp. jeho příkazy) a dále je třeba určit uspořádání obsahových prvků v informačním prostoru.

V rámci kostry je třeba **vytvořit prezentaci informací způsobem, který usnadňuje jejich pochopení** (*pozn. aut. – v případě právního portálu je tento krok zvláště důležitý a má velký význam pro užitečnost celého portálu*). Dále je třeba rozvrhnout prvky uživatelského rozhraní, které uživateli umožní využívat funkcí systému. Dále je třeba vytvořit „navigační design“,

tedy soubor viditelných prvků, které umožní uživateli pohybovat se „informační architekturou“.

V rámci povrchu je třeba vytvořit jediný prvek a to vizuální design, tedy vzhled hotového produktu.²²

2.4 Východiska vizuálního designu – komunikace člověka s počítačem

Všechna grafická uživatelská rozhraní jsou komunikačními systémy. Vizuální design grafického uživatelského rozhraní se pokouší řešit komunikační problémy způsobem, který je funkčně efektivní a esteticky příjemný zároveň.²³

Pro návrh grafického uživatelského rozhraní právního portálu je třeba vycházet z charakteristiky vizuálních symbolů a toho, jak mezi nimi lidé rozlišují.

Vizuální proměnné grafického uživatelského rozhraní – atributy jsou pozice, umístění, velikost, tvar, hodnota, orientace, barva, textura a pohyb.

Různé proměnlivé atributy mohou být

- a) selektivní - je změna dostatečná na to, aby nám umožnila výběr ze skupiny ?*
- b) asociativní - je změna dostatečná, aby nám umožnila vnímat ji jako skupinu ?*
- c) kvantitativní - lze získat numerické vyjádření ze změn této proměnné ?*
- d) pořadí - jsou změny této proměnné vnímatelné jako uspořádání ?*
- e) délka - přes kolik změn jsou rozdíly v této proměnné vnímatelné ?*²⁴

Grafický návrh obrazovek právního portálu by měl být navržen, aby splňoval standardy metody CRAP, tedy contrast, repetition, alignment, proximity.

²² Garrett, J.: The Elements of User Experience – User-Centered Design for the Web [online], USA: New Riders, 2003. ISBN 0735712026. Dostupné z: http://www.jjg.net/elements/pdf/elements_ch02.pdf. strana 25 – 32.

²³ MULLET, K. SANO, D. Designing visual interfaces: communication oriented techniques. Englewood Cliffs, NJ: SunSoft Press, 1995. ISBN 0-13-303389-9. strana 1.

²⁴ Sochor, J. Grafický návrh obrazovky[online], 9. 11. 2011. [27.4.2013]. Dostupné z https://is.muni.cz/auth/el/1433/podzim2012/PV182/um/um/09grapical_design_1.pdf

Další vizuální koncepty návrhu jsou konzistence, vztahy, organizace čitelnost a čtivost, navigační vodítka, přiměřené použití obrazů a známé idiomy

Kontrast (Contrast) je třeba dodržovat, protože dělá odlišné věci odlišnými, vyzvedává dominantní prvky tlumí menší prvky, vnáší dynamiku. Opakování (Repetition) opakuje stejný návrh na rozhraní, má vliv na konzistenci a vytváří jednotu. Zarovnání (Alignment) vizuálně propojuje prvky a vytváří vizuální tok. Blízkost (Proximity) seskupuje vztažené elementy a odděluje nesouvisející elementy.²⁵

2.5 Východiska pro zjištění potřeb studentů

Smyslem projektu právního portálu je uspokojení studijních potřeb studentů při studiu práva v rámci jejich studia na ESF MU. Základ pro uspokojení potřeb studentů je jejich zjištění prostřednictvím poznání požadavků, názorů a chování studentů. Analýza těchto jevů patří mezi základní úkoly marketingového výzkumu. Marketingový výzkum patří mezi základní marketingové postupy a nástroje. „Marketingový výzkum poskytuje systematicky zjištěné a objektivizovanými postupy zpracované informace především o zákaznících.“²⁶

„Marketingový výzkum je zpětná vazba příležitostí, identifikuje spotřebitele a podává data o budoucích předvídatelných motivech, požadavcích a potřebách spotřebitelů.“²⁷

Z hlediska způsobu sběru informací (formy) lze marketingový průzkum rozdělit na výzkum v terénu (primární marketingový výzkum) a výzkum od stolu (sekundární marketingový výzkum).

Při primárním marketingovém výzkumu se informace získávají přímo od lidí některou z technik marketingového výzkumu, např. pozorováním, dotazováním nebo experimentem. Při sekundárním marketingovém výzkumu se již využije informací shromážděných jiným primárním marketingovým výzkumem. Při primárním marketingovém průzkumu jsou získávána primární data a při sekundárním marketingovém průzkumu jsou získávána

²⁵ tamtéž

²⁶ Foret, M. Marketing pro začátečníky. 1. vyd. Brno: Albatros Media a.s., 2012. ISBN 978-80-266-0006-0. strana 73.

²⁷ Wikipedia. Marketingový výzkum [online], 4. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Marketingov%C3%BD_v%C3%BDzkum

sekundární data. „Primární údaje jsou tedy získávány v rámci terénního výzkumu a přímo se týkají řešeného problému. Zjišťují se nově, jsou aktuální a relevantní, zatímco údaje sekundární již byly nějakým způsobem získány dříve, v minulosti a jsou někde dostupné.“²⁸

Data zjišťovaná marketingovým výzkumem lze dělit podle jejich typu na tzv. harddata a softdata. Harddata „zachycují výsledky činnosti, typy chování lidí atd.“²⁹ Soft data „odrážejí stav vědomí lidí.“³⁰

„Metody marketingového výzkumu jsou kvantitativní a kvalitativní. Kvantitativním výzkumem měříme danou problematiku, vychází se ze statistických modelů, používají se standardizované techniky sběru dat. Jednotky ve výběrovém souboru jsou studovány identicky pro snadné srovnání. Kvalitativním výzkumem získáváme hlubší vhled do daného problému. Je založen na psychologické analýze. Podává odpovědi proč a jakým způsobem něco funguje.“³¹

Jednou z technik marketingového výzkumu je písemné dotazování formou dotazníku. Správné dotazníky by měli splňovat následující požadavky:

- a) otázky musí být formulovány tak, aby respondent mohl odpovědět s nejvyšší možnou přesností,
- b) při vyplňování dotazníku by měla panovat taková atmosféra, aby se respondent při vyplňování cítil dobře, pokládal vyplnění za jednoduché a vyplnění dotazníku pokládal za smysluplné,
- c) otázky by měly být formulovány tak, aby jim respondent zcela jasně porozuměl.³²

²⁸ Foret, M. Marketing pro začátečníky. 1. vyd. Brno: Albatros Media a.s., 2012. ISBN 978-80-266-0006-0. strana 73.

²⁹ tamtéž

³⁰ tamtéž

³¹ Wikipedia. Marketingový výzkum [online], 4. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Marketingov%C3%BD_v%C3%BDzkum

³² Foret, M. Marketing Research. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2012. ISBN 978-80-7375-592-8. strana 26.

3. Zjištění potřeb studentů

3.1 Marketingový průzkum a jeho výsledky

Právní portál je určen pro studenty ESF MU, kteří mají zaregistrován jeden z předmětů vyučovaných v rámci katedry práva ESF MU. Tedy co se týká stanovení cílové skupiny pro marketingový výzkum je situace poměrně jednoznačná. Marketingový průzkum je třeba provést na studentech, kteří mají zapsány předměty vyučované katedrou práva ESF MU, neboť tito studenti jsou cílovou skupinou uživatelů právního portálu.

V oblasti tvrdých dat je podle mého názoru zcela postačující udělat sekundární marketingový průzkum, neboť „exaktní“ data o svých studentech již MU shromáždila a lze proto využít dat interní databáze.

V oblasti měkkých dat je třeba provést primární marketingový výzkum. Pro primární marketingový výzkum lze využít studentů účastnících se seminářů a přednášek předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, neboť zde je 100 % koncentrace cílové skupiny pro náš marketingový výzkum. Tato situace činí marketingový průzkum časově a ekonomicky nenáročným.

Nejúčelnější formou primárního marketingového průzkumu je v daném případě podle mého názoru písemný dotazník, proto bude primární marketingový průzkum probíhat právě tímto způsobem. Experiment a pozorování, jakožto další formy primárních marketingových průzkumů nelze v daném případě aplikovat, neboť právní portál nebyl ještě vytvořen a žádný obdobný program cílová skupina studentů nepoužívá. V úvahu připadá pozorování používání IS MU, ovšem v daném případě by se jednalo o velmi časově náročnou metodu s diskutabilní relevancí výsledků, proto jí pokládám za velmi neúčelnou a nebude realizována.

Před započítím realizace právního portálu byl proveden primární a sekundární marketingový průzkum s následujícími výsledky.

Z analýzy tvrdých dat vyplynuly následující skutečnosti:

Počet předmětů vyučovaných katedrou práva je 25 z toho je 8 povinných předmětů vyučovaných v prvním ročníku bakalářského studia, 10 povinných předmětů vyučovaných v prvním ročníku navazujícího magisterského studia (tedy v pořadí 4. ročník standardního vysokoškolského studia) a 6 předmětů je volitelných.

Počet studentů, kteří si zaregistrovali jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU v ak. roce 2012/2013 je 3089, z toho je 2046 studentů v prvním ročníku bakalářského studia, což představuje 66%, 708 studentů je ve prvním ročníku navazujícího magisterského studia, tedy 22% z celkového počtu a 335 studentů má zapsán nějaký z volitelných předmětů, tedy 11% z celkového počtu 3089 studentů.

Ze sekundárního výzkumu vyplynulo, že právní portál budou užívat zejména studenti prvního ročníku bakalářského studia (66%), proto bylo rozhodnuto, že primární marketingový průzkum bude proveden právě na studentech tohoto ročníku.

Pro zjištění měkkých dat byl proveden primární kvantitativní i kvalitativní marketingový průzkum formou dotazníku. Dotazník vyplnilo 45 studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU.

Z primárního marketingového průzkumu byla získána měkká data, z nichž vyplývají následující skutečnosti:

55 % studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU považuje možnosti IS MU v oblasti interaktivní výuky práva za nedostačující.

88 % studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, si myslí, že by jim právní portál pomohl při studiu.

73 % studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, by aktivně a opakovaně využívalo právní portál.

72 % studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, upřednostnilo řazení informací podle jednotlivých předmětů, než podle oborů práva, obory práva upřednostnilo 28 %.

60 % studentů prvního ročníku bakalářského studia, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, kromě studia pracuje.

Průměrná docházka na přednášky z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU v ak. roce 2012/2013 v prvním ročníku bakalářského studia činí 40%.

65 % studentů, kteří mají v ak. roce 2012/2013 zapsán jeden z předmětů vyučovaných katedrou práva ESF MU, si myslí, že využijí právní portál i k hledání informací z oboru práva, které jdou nad rámec rozsahu znalostí nutných pro úspěšné absolvování předmětů.

Každý student dostal otázku, aby seřadil níže uvedené informace podle toho, jak často by takové informace na právním portálu vyhledával, a to tím způsobem, že přiřadí jednotlivým typům informací čísla od nejvyššího (8) po nejnižší (1). Zde jsou průměrné výsledky:

Informace nutné k úspěšnému absolvování předmětů, které nejsou součástí přednášek ani seminářů: 6

Studijní materiály z přednášek a seminářů: 6

Informace o obsahu jednotlivých seminářů a přednášek: 5,5

Aktuality z výuky právních předmětů: 4,7

Obecné informace o jednotlivých oborech práva vyučovaných v rámci předmětů: 3,8

Obecné informace o právním řádu jako celku a o tom, jak právo funguje 3,6

Zákony: 3,5

Rozhodnutí soudu a odborné články: 2,6

Dále studenti dostaly prostor, aby vyjádřili vlastní nápady a požadavky na právní portál. Vyplynulo z nich, že studenti požadují přehledné, jasně strukturované a dostupné rozdělení informací (jako příklady uváděly wikipedii a google). Rovněž by studenti uvítali možnost záznamů z přednášek, neboť se díky pracovními vytížení nemohou na přednášky dostavit osobně.

3.2 Zjištěné potřeby studentů

Na základě výše uvedených výsledků marketingových průzkumů lze usuzovat, že právní portál by měl splňovat následující potřeby studentů:

- a) základní rozdělení informací dle jednotlivých oborů,
- b) informace obecně o vyučovaných oborech práva v rámci jednotlivých předmětů, na které není v rámci prezenční výuky prostor,
- c) praktické informace z právního světa,
- d) možnost dostat se k informacím o obsahu jednotlivých přednášek bez účasti na těchto přednáškách,
- e) informace o aktualitách z výuky.

Kromě výsledků analýzy potřeb je podle mého názoru nutno při tvorbě právního portálu vycházet z těžko vyjádřitelné a exaktně uchopitelné kategorie, a tou je motivace. Při návrhu právního portálu by podle mého názoru bylo kontraproduktivní a škodlivé idealizovat si přístup studentů ke studiu. Na studenty působí celá řada „rušivých elementů“, většina studentů při studiu pracuje a studenti též mají tendenci věnovat se hlavně předmětům z oboru, který studují (tedy v případě ESF ekonomickým předmětům) a doplňkové předměty, kterým právo na ESF bezesporu je, má řada studentů tendenci nevěnovat dostatečnou pozornost, ač se zrovna v případě práva jedná o předmět pro studenty ESF důležitý a „rizikový“ s ohledem na jejich budoucí výkon povolání.

4. Funkce portálu a jejich charakteristika

Na základě výše uvedených právních východisek, východisek v oblasti moderního vyučování a zjištěných potřeb studentů navrhuji níže uvedené funkce právního portálu.

a) Interaktivní přehled práva

Účelem této funkce je zobrazit přehledné schéma práva v České republice. Tato funkce vychází ze skutečnosti, že v rámci výuky práva na ESF MU není prostor pro výuku práva, právní teorie a právního řádu jako celku, všech oborů práva a vazeb mezi nimi. V rámci výuky je prostor pouze na seznámení studentů s vybranými úzkými částmi relevantních oborů se zaměřením na ekonomii (např. obchodní právo, kapitálové trhy, finanční právo), proto je důležité, aby studenti věděli, kde se daná výšeč práva, jejíž detaily se právě učí, nachází. Tato funkce pomůže studentům lépe pochopit vykládanou výšeč práva a zasadit ji do celkových souvislostí.

b) Seznam předmětů a právních oborů

Vize autorů portálu je vytvořit přehledný právní portál, který ušetří studentům čas a starosti, za tímto účelem musí mít studenti k dispozici interaktivní seznam vyučovaných předmětů a oborů práva, aby se mohli na právním portálu lépe orientovat a dostali se rychle jen k těm informacím, které právě potřebují. Tato funkce je navigační.

c) Ucelené informace o každém předmětu

Cílem týmu tvořícího projekt je vytvořit portál maximálně reflektující potřeby studentů. Ze zjištěného marketingového průzkumu vyplynulo, že jednou ze základních potřeb studentů je získat na portálu ucelené informace o jimi zapsaných předmětech. Podstránku obsahující ucelené informace o každém předmětu je podle mého názoru třeba propojit s interaktivním přehledem práva, obory práva vyučovanými v rámci daného předmětu, studijními materiály, a zákony.

d) Ucelené informace o každém oboru práva

Důvod tohoto prvku je obdobný jako v předchozím bodě. Studenti v rámci právních předmětů studují jeden nebo více oborů práva. Každý obor práva má svá specifika, své zásady a reguluje určitý specifický okruh společenských vztahů, proto je třeba poskytnout o každém oboru práva ucelené informace samostatně. Podle mého názoru by se měla každá podstránka představující daný obor práva skládat z obecného představení daného oboru, studijních materiálů pro daný obor a hlavních zákonů v daném oboru.

Při studiu práva je třeba pochopit CO dané pravidlo reguluje, JAK to reguluje a PROČ to tak reguluje. Pro neprávnický je důležité znát zejména CO a JAK je regulováno. Právní předměty jsou na ESF MU důležitou oblastí, avšak absolventi ESF MU nebudou právníky, právo bude při jejich povolání doplňkovou disciplínou, proto doporučuji, aby obecné informace o právních oborech obsahovaly zejména informace CO je daným oborem regulováno (jaké situace / okruh společenských vztahů) a JAK se mají (musí) v daných situacích chovat – co mohou a co nemohou. Pokud by byla do obecného představení zakomponována i kategorie „proč“, znamenalo by to podle mého názoru nepřiměřené navýšení objemu informací, což by v konečném důsledku vedlo k odrazení studentů od přečtení. Vycházím z předpokladu, že je lepší, aby studenti znali méně informací, ale aby všechny byly důležité, utříděné a studenti si je zapamatovali.

e) Studijní materiály

Získání studijních materiálů je také jednou ze základních potřeb studentů. Podle mého názoru velmi dobrý systém pro distribuci studijních materiálů mezi studenty obsahuje IS MU, pokládám proto za neúčelné vytvářet vedle tohoto systému vlastní systém. Naopak je podle mého názoru vhodné integrovat současný systém pro správu studijních materiálů IS MU do právního portálu.

f) Aktuální znění zákonů

Právní řád ČR je tvořen právními předpisy, zejména zákony, proto je pro studium práva nezbytné, aby měli studenti k dispozici aktuální znění zákonů. Znění téměř veškerých zákonů se v průběhu času mění. Změny probíhají tzv. novelami. Bylo by pro studenty velmi obtížné a

časově náročné, aby procházeli původní znění daného zákona a všechny jeho novely, aby zjistili, zda nebylo původní pravidlo změněno. Je proto pro právní portál podle mého názoru zcela zásadní, aby obsahoval tzv. konsolidovaná znění zákonů. Konsolidované znění zákona je takové znění, které obsahuje znění zákona upravené podle všech jeho novel.

Vytváření konsolidovaného znění zákona je složitý proces, neboť je třeba nepřetržitě kontrolovat sbírku zákonů, zda v ní nevyšla novela měnící znění daného zákona a každou takovou novelu zákona do znění zákona zapracovat. Při množství zákonů spadajících pod obory práva vyučované v rámci právních předmětů na ESF MU je podle mého názoru zcela nereálné, aby proces sestavování konsolidovaného znění mohla vykonávat katedra práva vlastními prostředky. Proces vytváření konsolidovaného znění není možné při současném stupni vývoje ani provádět automaticky výhradně pomocí softwarových nástrojů.

V důsledku výše uvedených skutečností je podle mého názoru jedinou možností outsourcing. *„Outsourcing (angl. out, vně, a source, zdroj) znamená, že firma vyčlení různé podpůrné a vedlejší činnosti a svěří je smluvně jiné společnosti čili subkontraktorovi, specializovanému na příslušnou činnost. Je to tedy druh dělby práce, činnost však není zajišťována vlastními zaměstnanci firmy, nýbrž na základě smlouvy.“*³³

Průzkumem trhu bylo zjištěno, že se zpracováváním konsolidovaného znění a jeho elektronickou distribucí zabývají tři společnosti. Každá z těchto společností jako svůj produkt nabízí komplexní počítačový program, který kromě znění zákonů nabízí i literaturu a judikaturu k daným zákonům.

Je tedy podle mého názoru nejlepším řešením zakoupit licenci (multilicenci) k jednomu z výše uvedených počítačových programů. Takový počítačový program, vč. jeho databáze, je třeba integrovat s právním portálem, tedy, aby bylo možné otevřít daný zákon v daném počítačovém programu prostřednictvím uživatelského rozhraní právního portálu.

Vzhledem ke své kvalitě, zejména v oblasti propojení zákonů s judikaturou a literaturou, byl vybrán počítačový program ASPI od společnosti Wolters Kluwer ČR, a. s.

³³ Wikipedia. Outsourcing [online], 7. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Outsourcing>

*„ASPI je ve svém oboru standardem. Koncentruje v sobě znalosti, expertizu a informace za více než 20 let profesionálního vývoje. ... ASPI obsahuje bohatou literaturu vč. komentářů k nejdůležitější české i evropské legislativě a utříděnou judikaturu - vše denně aktualizováno a ověřeno.“*³⁴

ASPI obsahuje: „všechny předpisy současné české a slovenské Sbírky zákonů, Sbírky mezinárodních smluv, Sbírky zákonů a nařízení ČSR, kompletně plnotextově od roku 1918, právní předpisy vydané samosprávnými celky – kraji, předpisy ministerstev a ústředních orgánů (např. texty předpisů publikované ve Finančním zpravodaji, Cenovém věstníku, věstnících ministerstva průmyslu a obchodu, zdravotnictví, školství a řada dalších), nálezy Ústavního soudu publikované ve Sbírce zákonů, předpisy vydané před rokem 1918 (tzn. včetně zákonů bývalého Rakouska-Uherska). Všechny předpisy jsou systémově propojeny podle vzájemných vztahů aktivních a pasivních derogací (novelizací), prováděcích a nadřazených předpisů, vztahu speciality a subsidiarity. Všechny texty jsou dostupné v aktuálním znění se zachováním jednotlivých historických časových znění textu až po jeho původní podobu.“³⁵

Z výše uvedené podle mého názoru vyplývá, že systém ASPI je plně dostačujícím nástrojem v oblasti aktuálního znění zákonů a odborné literatuře a judikatuře k těmto zákonům.

g) Odborná literatura a judikatura

Odborná literatura a judikatura je pro studenty užitečná v tom, že poskytuje vysvětlení k právní regulaci jednotlivých velmi specifických a detailních společenských vztahů. Studenti využijí literaturu a judikaturu zejména při samostudiu, tvorbě seminárních a jiných odborných prací, stejně tak jako při studiu specifické právní oblasti, která je zajímavá.

Odborná literatura a judikatura nebude primárně součástí právního portálu, ale je součástí systému ASPI, který bude s právním portálem integrován. Právní portál v této oblasti bude sloužit jen jako pomyslná brána k nalezení těchto informací, tedy poskytne studentům možnost tyto informace pohodlně a rychle nalézt, zejména proto, že systém ASPI obsahuje rozdělení judikatury a literatury podle jednotlivých právních předpisů a dále podle

³⁴ Wolters Kluwer ČR, a. s. Systém ASPI[online]. [27.4.2013]. Dostupné z <http://www.systemaspi.cz/>

³⁵ tamtéž

jednotlivých ustanovení (paragrafů) v těchto předpisech, tudíž student se za velmi krátký čas dostane přesně k těm informacím, které potřebuje znát.

h) Praktické příklady

Z výše uvedených východisek v oblasti moderního vyučování vyplynulo, že studenti chápou (zapamatují) si novou látku lépe, pokud je uvedena na příkladu z reálného života a právě toto je úloha této funkce. Zároveň je však podle mého názoru třeba zamezit tomu, aby souvislost a ucelenost textu byla příkladem nabourána, proto bude výhradně na vůli každého jednoho čtenáře, zda této funkce využije. Tedy realizace této funkce bude takové, že v textu bude na místech, kde to bude autor textu pokládat za účelné, poskytnuta studentovi možnost přecházet si praktický příklad k popisovanému jevu.

i) Novinky

Novinky jsou důležitou funkcí portálu ve vztahu k organizaci výuky. Smyslem a účelem novinek je doplňovat základní schéma organizace výuky obsažené v IS MU, a to tím, že budou informovat studenty o formou krátkých zpráv o odchylkách v organizaci výuky oproti běžnému pořádku a dále je jejich funkcí motivovat studenty k docházce na přednášky tím, že v rámci novinek lze představit zajímavost a užitečnost přednášených tématy a případně lze představit externí přednášející.

j) Fulltextové vyhledávání

Fulltextové vyhledávání patří v poslední době mezi standardní a základní funkce nabízené webovými aplikacemi. Účel právního portálu je poskytnout studentům relevantní právní informace za co nejkratší dobu a co nejpříjemnější formou, proto je funkce fulltextového vyhledávání v rámci právního portálu nezbytná.

k) Příběhy

Pokud by právní portál obsahoval pouze výše uvedené funkce, mohl by student (nikoli neoprávněně) nabýt dojmu, že právo je jakýmsi anonymní souborem obecných nic

neříkajících norem. „*Skutečné právo je jiný svět: je to intelektuální výzva, kontext, zábava, umění, poslání, život...*“³⁶

Cílem této funkce je ukázat studentům, že informace obsazené v právních předmětech jsou pro budoucí život absolventů užitečné a nezbytné a mohou velmi významně ovlivnit jejich život a tím studenty motivovat ke studiu.

Tato funkce dodá právu osobní rozměr, což také vede ke zvýšení motivace studentů. Podstatou této funkce je zábavnou formou převyprávět určitý příběh z reálného života. Jako zdroj těchto příběhů poslouží judikatura Nejvyššího soudu ČR nebo Ústavního soudu ČR z oboru, který studenti studují. Na judikaturu lze nahlížet jako na příběh, jen napsanou poněkud jiným jazykem. Každý judikát na začátku obsahuje zápletku, poté souboj vč. několika dějových zvratů a poté rozuzlení a závěr s velmi zajímavým poučením.

I) Vtipy

Účelem této funkce je udělat učení (užívám právního portálu) zábavné a tím zvýšit motivaci studentů k užívání právního portálu. Vedlejší funkcí je uplatnění v marketingu jako tzv. virální marketing, tedy „*aktivita, která svojí povahou motivuje příjemce k roli šířitele.*“³⁷

Vzhledem k tomu, že taková funkce je v kontextu univerzitního prostředí a obecně e-learningových aplikací neobvyklá, očekává autor této práce očekává, že se stane mezi studenty populární a tito ji mezi sebou budou přirozeně šířit, což přispěje k tomu, že se v komunitě studentů stane portál populárním a tento fakt zvýší návštěvnost portálu. V této souvislosti je třeba mít na paměti, že vtipy samy o sobě studentům žádné právní vzdělání neposkytnou, proto je třeba, aby studenti mohli této funkce využít vždy jen v kombinaci s jinou, výukově přínosnou, funkcí.

³⁶ Jiné právo. Motto [online]. [28.4.2013]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.cz/>.

³⁷ Wikipedia. Virální marketing [online], 23. 3. 2013. [1.5.2013]. Dostupné z : http://cs.wikipedia.org/wiki/Vir%C3%A1ln%C3%AD_marketing.

m) Administrace

Veškeré výše uvedené funkce byly zaměřeny na uživatele – studenty. Je však třeba využít výhod e-learningové aplikace i pro „druhou stranu barikády“, tedy pro vyučující. E-learningová má pro vyučující výhodu v tom, že jim poskytuje flexibilitu při správě obsahu. Je třeba vytvořit (či jinak získat) takový redakční systém, který umožní vyučujícím snadnou administraci obsahu právního portálu.

5. Návrh uživatelského rozhraní

5.1 Návrh struktury

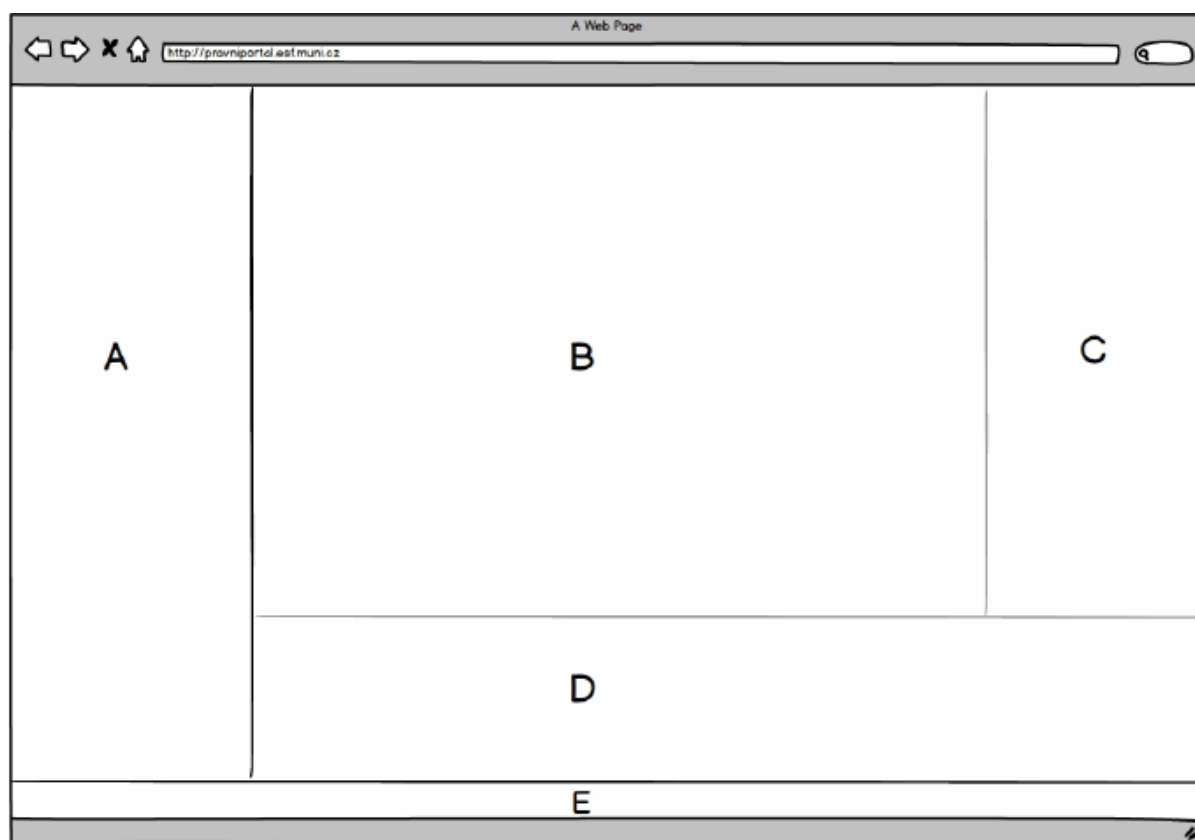
Pro právní portál navrhuji následující strukturu:

- Právní předměty
 - Předmět
 - Studijní materiály
 - Zákony pro předmět
 - Judikatura
 - Odborná literatura
- Obory práva
 - Obor
 - Zákony v oboru
 - Judikatura
 - Odborná literatura
- Přehled práva
- Novinky
- Vtipy
- Příběhy
 - Seznam příběhů
 - Příběh
- O právním portálu

- Mapa stránek
- IS MU
- Administrace

5.2 Návrh kostry

V rámci kostry jsem rozdělil web na 5 sektorů dle níže uvedeného obrázku.

Obrázek č. 2 – navrhovaná kostra právního portálu vytvořená v programu Balsamiq

Sektory jsem tématicky pojmenoval takto:

Sektor A – Navigace

Sektor B – Informace

Sektor C – Novinky

Sektor D – Motivace

Sektor E – Zápatí

a) Sektor A

V rámci návrhu kostry jsem se rozhodl upustit od „klasického“ hlavního menu jako hlavního navigačního prvku, protože systém obsahuje malé množství základních funkcí, neboť jsem se při návrhu pokládal za vhodné poskytnout uživatelům jen ty funkce a informace, které opravdu potřebují a to přehledným způsobem, tedy upřednostnit kvalitu nad kvantitou. Z výše uvedeného podle mého názoru vyplývá, že „klasické“ hlavní menu by bylo nadbytečné, působilo by rušivě a proto není vhodným řešením navigace. Ze stejného důvodu a též vzhledem k pouze dvouúrovňovému zanoření jsem se rozhodl vypustit drobečkové menu.

Hlavní navigační prvek se bude nacházet v sektoru A. Jako hlavní navigační prvek bude sloužit menu se dvěma záložkami – předměty a obory. Záložka obory se bude zobrazovat primárně, neboť tak vyplynulo z potřeb studentů. Zobrazování informací roztříděných podle předmětů a oborů práva je základní funkcí právního portálu, všechny ostatní funkce mají sloužit pouze jako podpora pro tyto funkce, z tohoto důvodu je podle mého názoru vhodné, aby základní navigační prvek obsahoval pouze navigaci v rámci těchto dvou funkcí.

Kromě hlavního navigačního prvku bude tento sektor obsahovat i fulltextové vyhledávání a logo.

b) Sektor B

V tomto sektoru se budou nacházet studijní informace. Tento sektor je hlavním sektorem právního portálu, všechny ostatní sektory slouží „pouze“ k rychlé navigaci na příslušný typ informací zobrazovaných v tomto sektoru a k lepšímu naučení se zde obsažených informací.

V tomto sektoru se budou zobrazovat 4 skupiny informací, a to

- i. přehled práva,
- ii. informace o předmětech,
- iii. informace o oborech,
- iv. příběhy.

Primárně se bude v tomto sektoru zobrazovat přehled práva, pokud uživatel nezvolí jiný obsah.

c) Sektor C

Tento sektor obsahuje dynamický prvek, a to vysouvací seznam novinek. Seznam novinek je zasouvací neboť z postaty novinek vyplývá, že je studenti zkontrolují jako první po přihlášení na portál. Poté, co se studenti s danými novinkami seznámí, tak je zbytečné a rušivé, aby se nadále zobrazovaly uživatelům, proto navrhuji funkci zasunutí. V případě potřeby je uživatelé mohou kdykoliv vysunout. Vzhledem k tomu, že pro přihlášení do systému je užíváno UČO, navrhuji vysunovat novinky jen v případě, že datum vložení jedné a více novinek bude pozdějšího data než poslední přihlášení, v opačném případě může být okno s novinkami zasunuto s pouhým sdělením informace, že nejsou žádné novinky od posledního přihlášení.

d) Sektor D

V tomto sektoru se nachází dvě funkce, a to příběhy a vtipy. Jak již výše zmíněný název sektoru napovídá, je jediným účelem tohoto sektoru motivace studentů k učení se informací obsažených v sektoru B a vůbec k používání právního portálu. Motivovat studenty budou funkce v tomto sektoru pomocí zosobnění, demonstrace užitečnosti a zábavnosti.

Základem je zobrazení kauzy příběhu, tedy konkrétní životní situace blízké uživatelům a tím u nich vzbudit zvědavost k přečtení celého příběhu, což indikuje i odkaz na zobrazení celého příběhu v sektoru B. Též se v tomto sektoru nachází odkaz na zobrazení celé „sbírky příběhů“ rovněž v sektoru B.

Druhým prvkem v tomto sektoru jsou vtipy. Vtipy se zobrazí místo kauz příběhů spuštěním této funkce. Vtipy se budou automaticky v pravidelných časových intervalech měnit. Záměrně právní portál neobsahuje odkaz na zobrazení celé databáze vtipů, neboť tak by tato funkce ztratila svůj motivační prvek a stala by se z ní funkce prokrastinační a právně-výukový portál by neplnil svůj základní účel.

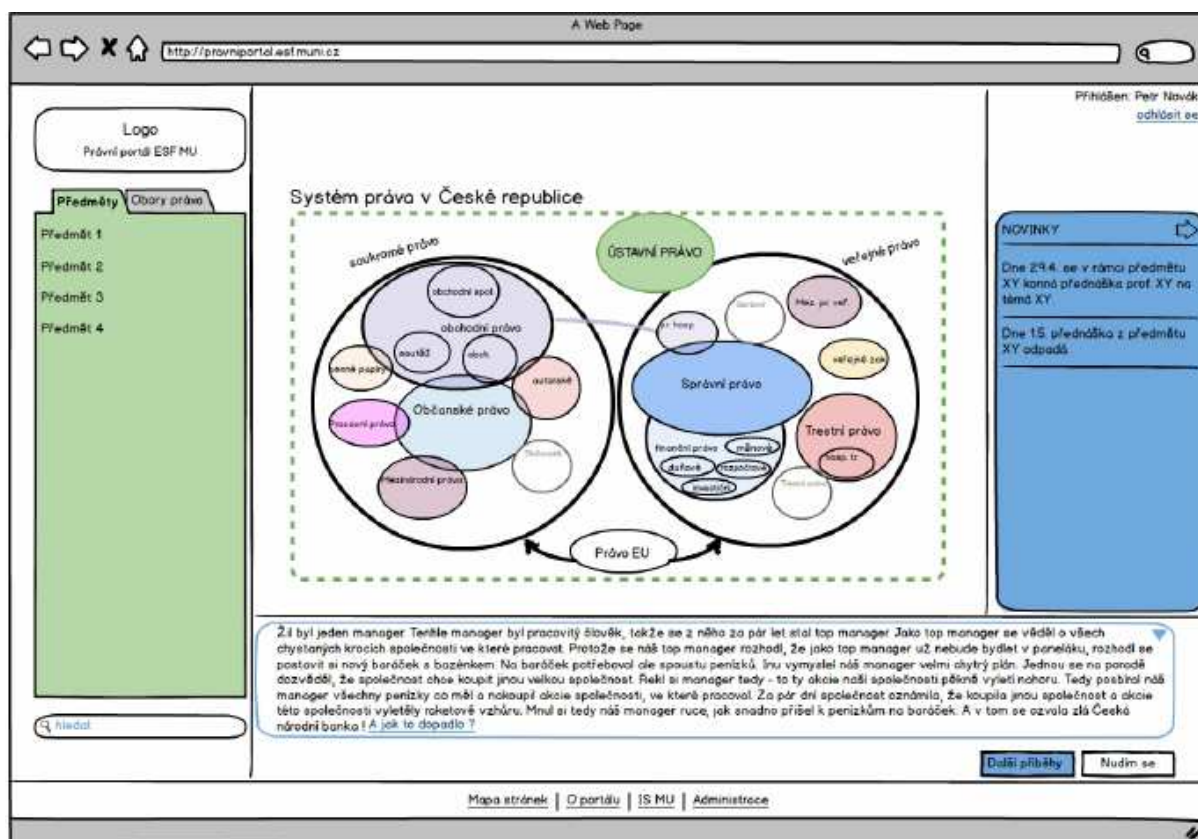
e) Sektor E

V sektoru E, tedy zápatí, se nachází odkaz na mapu stránek, sekci „o nás“, IS MU a Administraci. Tento sektor opticky celkově ukončuje obsah webu.

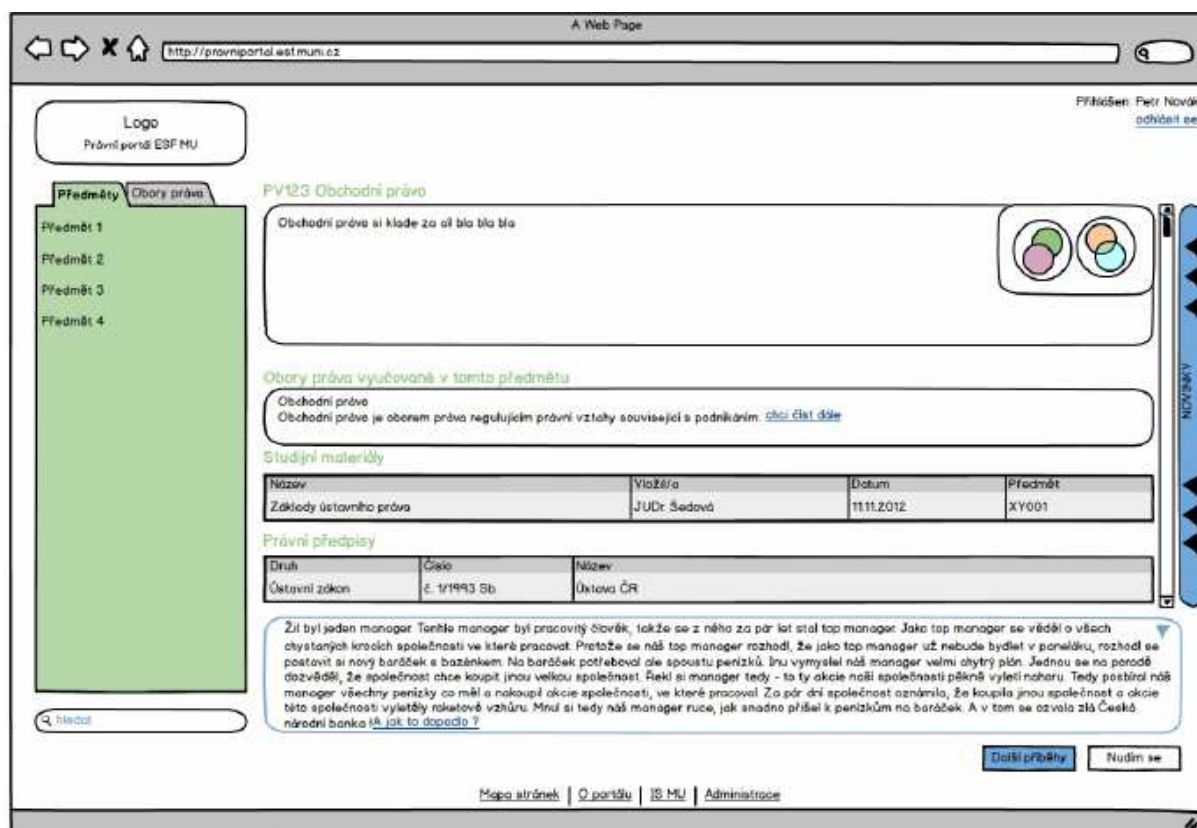
5.3 Návrh povrchu

Tato podkapitola je věnována grafickému zpracování právního portálu. Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci projektového týmu nemám roli grafika, jsou v této kapitole řešeny spíše návrhy pro grafičku, kterých by se měla rámcově držet, aby bylo grafické zpracování v souladu s „nižšími“ úrovněmi procesu návrhu právního portálu a aby celkově zapadalo do účelu právního portálu a podtrhovalo všechny jeho základní funkce.

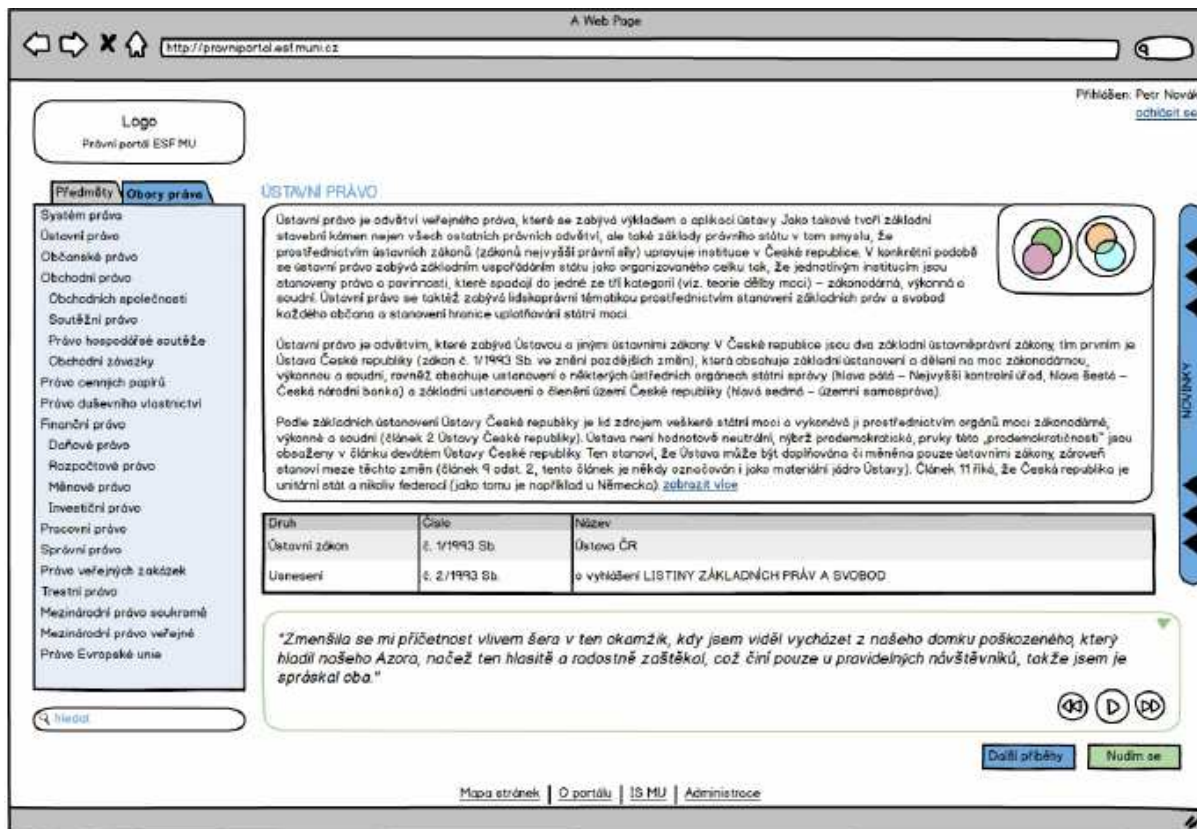
Návrh povrchu zasazený do kostry navrhuji takto:

Obrázek č. 3 – navrhovaný povrch právního portálu zasazený do kostry, vytvořeno v programu Balsamiq

Obrázek č. 4 – navrhovaný povrch právního portálu zasazený do kostry, vytvořeno v programu Balsamiq

Obrázek č. 5 – navrhovaný povrch právního portálu zasazený do kostry, vytvořeno v programu Balsamiq

5.3.1 Jednotlivé prvky povrchu

a) Sektor A

aa) Logo

Pozici loga navrhuji vlevo nahoře, tedy v sektoru A. Zarovnání loga je vlevo spolu s ostatními prvky v tomto sektoru.

ab) Hlavní navigační prvek

Hlavní navigační prvek obsahuje dvě záložky jak bylo uvedeno dříve. Každá záložka obsahuje výčet předmětů, resp. oborů práva, vč. odkazů na předmětné podstránky.

V rámci tohoto prvku navrhuji umístit záložky nahoru a zarovnat je vpravo, první záložka je „předměty“, následuje „obory“. Pod záložkami se nachází okno s výčtem jednotlivých předmětů/oborů. Z hlediska vizuálních proměnných navrhuji rozdělit barevně záložky i okna – předměty zelená, obory modrá. Základní barvy je možné použít ve světlejších odstínech pro zachování dostatečného kontrastu s textem. Předměty navrhuji řadit podle ročníků a v rámci ročníků od nejobecnějších co do předmětu po nejúžeji zaměřený. Obory práva navrhuji řadit podle systému právního řádu tak, jak jsou uvedeny v níže přiloženém obrázku. Podobory navrhuji při zarovnání vpravo odrazit.

ac) Fulltextové vyhledávání

Právní portál budou využívat počítačově gramotní studenti, proto navrhuji fulltextové vyhledávání pojmu minimalisticky formou okna pro napsání hledaného výrazu a lupy pro spuštění této funkce. Předpokládám na základě východisek, že studenti budou využívat cestu k jimi hledaným informacím zejména prostřednictvím hlavního navigačního prvku, proto navrhuji umístit fulltextové vyhledávání až pod tento prvek.

b) Sektor B

ba) Přehled práva

Přehled práva je umístěn jako úvodní podstránka sektoru B. Tento prvek je interaktivní, a to ve dvou směrech. Prvně bude sloužit jako navigační prvek, neboť každá „bublina“ s oborem práva bude sloužit zároveň jako odkaz na příslušnou podstránku s daným oborem. Za druhé se bude tento prvek měnit barevně podle jednotlivých předmětů při najetí na daný předmět na hlavním navigačním prvku, kdy zůstanou barevné pouze ty obory práva, které se v rámci daného předmětu vyučují, ostatní obory budou v černobílém provedení, student tak bude ihned vědět, které informace v rámci celého právního řádu v rámci daného předmětu obdrží.

bb) Souhrnné informace o předmětu

Informace na této podstránce budou strukturovány tak, že jako první bude představení předmětu v dynamickém rozbalovacím okně, následovat bude výčet právních oborů včetně jejich popisu též v dynamickém rozbalovacím okně, pod ním navrhuji umístit studijní materiály a pod studijní materiály seznam právních předpisů, jejichž znalost je v rámci daného předmětu nutná. První dva prvky jsem zvolil v dynamickém rozbalovacím okně proto, že jedou z hlavních priorit studentů je rychlé dosažení studijních materiálů, proto nepokládám za vhodné, aby první dva prvky zabírali veškeré místo při zobrazení dané podstránky na běžně užívaných typech monitorů a student musel scrollovat pro dosažení informací, které jsou jednou z jeho priorit. Rovněž je jednou z priorit při tvorbě právní portálu přehlednost zobrazovaných informací, které dosáhneme právě dynamickými rozbalovacími prvky. Viditelná část rozbalovacího dynamického okna by měl dané téma představovat jen velmi stručně.

Další dynamické okno bude tato podstránka obsahovat v rámci okna s představením předmětu. Okno bude umístěno vlevo nahoře v rámci okna a bude obsahovat zmenšenou podobu přehledu práva, při najetí na toto okno se okno zvětší do běžné velikosti přehledu práva. Přehled práva bude obsahovat graficky zvýrazněné obory práva vyučované v rámci daného předmětu stejně, jako je uvedeno výše v bodě ba).

bc) Souhrnné informace o oboru práva

Podstránky jednotlivých oborů práva budou obsahovat obecné představení daného oboru opět v dynamickém rozbalovacím okně. Viditelná část rozbalovacího dynamického okna by měla dané téma představit dle předmětu regulace, postavení v právním řádu, zásad, na kterých stojí daný obor a systematiku daného oboru, bude tedy výrazně delší než v případě bodu bb).

Další dynamické okno bude tato podstránka obsahovat v rámci okna s představením oboru. Okno bude umístěno vlevo nahoře v rámci okna a bude obsahovat zmenšenou podobu přehledu práva, při najetí na toto okno se okno zvětší do běžné velikosti přehledu práva rovněž včetně zvýraznění daného oboru v rámci přehledu.

Pod výše uvedeným prvkem se bude nacházet výčet zákonů regulujících daný obor, a to včetně odkazu na aktuální znění takových zákonů v systému ASPI.

bd) Sbírka příběhů

Sbírka příběhů bude třetím typem podstránky zobrazované v sektoru B. Pro jednotlivé příběhy bude opět užito dynamických rozbalovacích oken. Viditelná část okna bude obsahovat název příběhu a jeho zápletku.

c) Sektor C

ca) Přihlášený uživatel a odhlášení

Pro přihlášení do právní portálu bude využito UČO a primární heslo, obdobně jako pro přihlášení do IS MU. Označení přihlášeného uživatele bude uvedeno v levém horním rohu pomocí titulu, jména a příjmení, pod tímto označením se bude nacházet odkaz pro odhlášení ze systému.

cb) Novinky

Novinky jsou zařazeny do sektoru C vzhledem k tomu, že studenti označili informace z výuky jako jednu ze svých priorit, avšak znatelně vyšší priorita byla přidělena předmětům a v nich

obsažených informacích, proto zařazení novinek do sektoru C se mi zdá nejlepší variantou, a to vzhledem k pojetí tohoto prvku. Při návrhu tohoto prvku vycházím z toho, že studenti budou informacím obsaženým v tomto prvku věnovat pozornost bezprostředně po přihlášení a později při práci s právním portálem už pro ně tato funkce ztratí hodnotu. Navrhl jsem tedy tento prvek tak, že se novinky zobrazí v dynamickém rozbalovacím okně již rozbalené a při zvolení jakéhokoliv odkazu v právním portále se okno s novinkami zabalí tak, že se zasune vpravo a viditelná zůstane pouze lišta obsahující nápis novinky a piktogramy (šipky) znázorňující, že novinky mohou uživatelé vysunout. O plochu novinek se rozšíří sektor B, který obsahuje studijní informace a kromě toho nebudou novinky působit rušivě při studování.

d) Sektor D

da) Příběhy

Sektor D obsahuje začátek určitého příběhu s právní poučkou. Tento prvek má za cíl vzbudit zvědavost uživatele k přečtení celého příběhu a dodat „suchým“ právním informacím obsaženým v právním portále osobní rozměr a tak motivovat studenty ke studiu práva. Je třeba graficky oddělit tento prvek od ostatního obsahu, zejména od obsahu zobrazovaném v sektoru B, avšak není třeba tento prvek nijak zvýrazňovat, neboť jeho funkce je doplňková (motivační). Na konci textu je třeba přidat odkaz na celý příběh.

db) Odkaz na Sbírku příběhů

Tento odkaz zobrazí podstránku se všemi právními příběhy. Jedná se o doplňkovou funkci, proto navrhuji tento odkaz udělat nenápadný, jinak zvlášť jej nezvýrazňovat.

dc) Spuštění funkce vtipy

Uživatel spustí funkci zobrazování právních vtipů pomocí odkazu s textem „nudím se“. Už samotný text evokuje určité odlehčení od studijních povinností, která je jedním z účelů funkce vtipy. Právní portál neumožňuje záměrně zobrazení celé databáze vtipů, neboť tato funkce má pouze podpořit studijní účel právního portálu a vtipy tak mohou být zobrazeny jen v kombinaci se studijními informacemi. Z odkazu musí být patrné, že funkce vtipy je aktivní,

při opětovném zvolení odkazu se funkce vypne a na jejím místě se opět zobrazí funkce příběhy.

dd) Vtipy

Vtipy se zobrazují místo příběhů. Podstatou funkce je zobrazování vždy jednoho vtipu z databáze vtipů po určitý časový interval, navrhuji 20 vteřin, vtipy se budou průběžně měnit. Uživatel má možnost zobrazit další vtip nebo měnění vtipů zastavit na aktuálním vtipu. K využití těchto funkcí slouží tlačítka se značením jako by šlo o ovládání hudebního zařízení.

de) Zavření okna

Celé okno (bublinu) pro zobrazování vtipů a příběhů je možné zavřít a tím rozšířit sektor B ve které se zobrazují studijní informace. Tato funkce má za účel zamezit rušení studentů při studiu. K tomu slouží piktogram (šipka dolů) v pravém horním rohu daného okna.

5.3.2 Barvy

Doporučuji zvolit 4 základní barvy.

Bílou barvu navrhuji jako základní pozadí. Černou barvu navrhuji pro písmo. Tímto bude zachován nejvyšší možný kontrast a texty se budou studentům dobře číst.

Jako další dvě barvy navrhuji modrou a zelenou. Tyto barvy by měli sloužit jako ostatní doplňující prvky. Je prověřeno, že kombinace těchto dvou barev na uživatele působí esteticky kladně. Rovněž použitím kombinace těchto dvou barev bude zachována určitá kontinuita s IS MU, neboť pro tento informační systém jsou typické právě tyto dvě barvy. Je možno použít jiný odstín těchto barev.

Výše uvedenou modrou a zelenou navrhuji použít též v logu.

5.3.3 Soulad povrchu a všech jeho prvků s metodou CRAP

Výše uvedené grafické návrhy obrazovek splňují standardy metody CRAP.

Z hlediska kontrastu je základní kontrast bílé pozadí a černý text zcela dostačující, dále pomocí kontrastu je oddělen základní navigační prvek a novinky, které mají odlišné pozadí, i v tomto případě je mezi pozadím (světlá modrá a zelená) a černým textem dostatečný kontrast. Rovněž sektor D obsahující motivační prvky, je opticky oddělen od zbytku webu.

V rámci opakování (Repetition) je konzistence webu zajištěna tím, že základní navigační prvek zůstává stále stejný (mění se jen podstránky v sektoru B), celý web je barevně ucelen použitím bílého pozadí, černého textu a dvou dominantních barev – modré a zelené, které dávají webu jednotu.

Co se týká zarovnání, tak hlavní navigační prvek je zarovnán spolu s logem a vyhledáváním vlevo, stejně tak všechny předměty v právní obory, přičemž právní podobory jsou odraženy stejně (viz. obrázek č. 5 výše). Stejně tak samotné studijní texty jsou zarovnány v sektoru B vlevo, údaj o přihlášené osobě a odhlášení je zarovnán vpravo vzhledem ke svému umístění v sektoru C v pravém horním rohu. Diskutabilní může být zarovnání novinek vzhledem k tomu, že jsou koncipovány tak, že jsou obsaženy v rozbalovacím dynamickém okně, které vyjíždí a zajíždí k pravému kraji prohlížeče, tím se novinky dostávají na rozdíl od ostatních prvků mimo rámec, neboť tento prvek nerespektuje odsazení od krajů. Domnívám se však, že tato jediná drobná odchylka je nezanedbatelná vzhledem k ostatním prvkům a je kompenzována tím, že samotný text novinek je odsazen v souladu s ostatními prvky. Bublina v sektoru D obsahující příběhy a vtipy je zarovnána vlevo stejně jako sektor B a je ukončena dole dle sektoru A (fulltextové vyhledávání). Opticky ukončuje web zápatí, které je zarovnáno na střed.

Co se týká blízkosti (Proximity), obsahuje web následující seskupené elementy:

- a) hlavní navigační prvek a fulltextové vyhledávání jako dva způsoby cesty k požadovaným informacím,
- b) v rámci hlavního navigačního prvku jsou seskupeny informace dle jejich předmětů a oborů práva,

- c) v rámci struktury webu jsou seskupeny motivační funkce do sektoru D,
- d) přihlášený uživatel a odhlášení je seskupeno v pravé horní části,
- e) veškeré studijní informace jsou koncentrovány do sektoru B.

6. Programátorské řešení

Programátorské řešení právní portálu nespadá pod mou kompetenci v rámci projektového týmu právního portálu (jak je blíže uvedeno níže) a tedy není ani předmětem této práce, avšak pro ucelenost této práce pokládám za účelné uvést v této práci alespoň krátký exkurs.

Před vstupem Fakulty informatiky do projektu existoval základ právního portálu postavený na open source struktuře pro tvorbu webu CMS Drupal, toto řešení se však ukázalo jako výpočetně slabé vzhledem k počtu studentů pro které je právní portál tvořen, neboť předpokládáme, že bude třeba obsloužit několik tisíc dotazů během jedné hodiny v určitých časových úsecích. Řešení pomocí Drupalu nabízelo pouze vizuální podobu webu spolu se základní možností vkládání jednotlivých článků a hledání mezi nimi, takový stav byl pro naše představy o podobě právního portálu nevyhovující, neboť nebylo možné např. pracovat s aktuálním zněním zákon.

Právní portál tvořený ve spolupráci s Fakultou informatiky MU bude vytvořen (napsán) v programovacím jazyku JAVA, a aby bylo využito řešení, které bylo již zapláceno a převzato, bude stávající řešení v Drupalu sloužit pouze k tomu, aby, aby zavolala java aplet obsluhující web.

Rovněž bude námi vytvářené řešení schopno posílat dotazy přes Remote desktop na server systému ASPI, na základě tohoto dotazu se vrátí uživatelem požadovaná data, která budou zobrazena přes aplikaci ASPI, spuštěnou rovněž vzdáleně. Cílem tvůrců je dosáhnout dohody s majiteli práv k systému ASPI, aby mohla být data z tohoto systému zobrazena ve webovém prohlížeči.

7. Propagace

Všechny výše uvedené kapitoly se vztahovaly k samotnému návrhu právního portálu. Samotný návrh právní portálu byl dokončen v předchozí kapitole. Následující kapitoly se věnují realizaci právního portálu. Tato kapitola má za cíl navrhnout postup pro zpopularizování právního portálu mezi studenty práva.

7.1 Propagace v akademickém prostředí ?

*„Prostřednictvím propagace sděluje podnik zákazníkům, obchodním partnerům i klíčovým veřejností informace o svých produktech, jejich cenám i místech prodeje.“*³⁸ Je patrné z výše uvedené definice, že propagace v akademickém prostředí bude probíhat odlišně od klasické propagace v tržním prostředí, neboť se propagace omezí na informování o produktu, tedy právním portálu. Ovšem propagace (nebo též marketingová komunikace) je podle mě vhodným prostředkem i v akademickém prostředí, neboť studenty (uživatelé právního portálu) chápu jako zákazníky, tudíž aby studenti používali právní portál nad nejnutnější možnou míru (jak jim velí podřízené postavení ve vztahu k vyučujícím), je třeba jim o právním portále poskytnout dostatek informací a přesvědčit je o výhodách užívání právního portálu, o jeho přínosu pro ně samotné.

7.2 Výhodiska propagace

Propagace se součástí marketingového mixu. Základními nástroji propagace jsou reklama, podpora prodeje, public relations, osobní prodej a direct marketing. V současnosti se rychle rozvíjí též tzv. word of mouth marketing.

Základě se nástroje propagace dělí na tzv. nadlinkové, tedy reklama v hromadných sdělovacích prostředcích, a tzv. podlinkové, jsou nástroje propagace nevyužívající hromadné sdělovací prostředky.

Vzhledem k charakteru propagace se budu věnovat pouze tzv. podlinkovým nástrojům propagace. Nebudu se věnovat marketingovým nástrojům reklama, podpora prodeje a osobní prodej, neboť vzhledem k charakteru právního portálu jejich využití nepřipadá v úvahu.

³⁸ Foret, M. Marketing pro začátečníky. 1. vyd. Brno: Albatros Media a.s., 2012. ISBN 978-80-266-0006-0. strana 129.

Při propagaci právního portálu navrhuji využít nástroje public relations, direct marketing a word of mouth marketing.

Nástroj public relation nelze podle mého názoru použít ve standardní formě. Je třeba vycházet z jeho neobecnějších pojetí jakožto veřejných vztahů, resp. vztahů veřejnosti k něčemu. Tím “něčím” je v tomto případě právní portál a veřejností jsou studenti. Je tedy třeba vybudovat kladný vztah studentů k právnímu portálu, tedy docílit stavu, kdy studenti budou právní portál doporučovat, tento nástroj se částečně prolíná s nástrojem word of mouth marketing.

*„WOM neboli Word of Mouth jednoduše řečeno znamená „o čem se mluví“. Je to neformální způsob předávání informací (např. ve formě nákupního doporučení) z osoby na osobu. Hlavním tématem jsou především sdělení, která se mezi lidmi šíří velmi rychle i bez investic do reklamy.“*³⁹

Přímý marketing (direct marketing) je přímé oslovení konkrétní cílové skupiny. Přímý marketing se dělí na adresný a neadresný. V případě právního portálu využijeme pouze adresného přímého marketingu, tedy jmenovité oslovení konkrétních osob. V případě právního portálu je přímý marketing přirozenou součástí jeho užívání, neboť v prostředí MU je běžnou praxí, že vyučující oslovují své studenty hromadnými emaily obsahující sdělení kde nalézt studijní obsah a ostatní studijní informace. Předpokládám proto, že každý student ESF MU mající zapsán alespoň jeden předmět vyučovaný katedrou práva ESF MU navštíví právní portál. Tento stav беру jako základ, účelem nástrojů PR a WOM je přesvědčit studenty o výhodách funkcí právního portálu, docílit toho, aby s právním portálem aktivně pracovali.

7.3 Návrh propagace právního portálu

Pro word of mouth marketing navrhuji využít dvou funkcí právního portálu, a to zejména vtipy a dále příběhy. Obě funkce jak je uvedeno detailně výše mají za účel udělat studium zábavné, zosobnit vykládanou látku a dokázat, že je pro studenty užitečná. Zejména vtipy podle mého názoru jsou v e-learningových aplikacích neobvyklou funkcí a studenty zaujmou, tedy budou si o tom mezi sebou vyprávět, čímž podnítl zvědavost ostatních a vytvoří „dobré PR“ právního portálu. Tyto funkce, ač jsou z hlediska právního portálu vedlejší navrhuji

³⁹ Šlajchrtová, L. Ovládněte Word Of Mouth Marketing [online]. In: <http://www.symbio.cz/>. 12. 12. 2008. [1.5.2013]. Dostupné z: <http://www.symbio.cz/clanky/ovladnete-word-of-mouth-marketing.html>.

využít při propagaci zejména proto, že většina jeho potencionálních uživatelů (66%) se rekrutuje ze studentů prvního ročníku, tedy velmi mladých lidí, kteří pozitivně reagují na vtipnost projevu a „nestandardnost“.

Při propagaci v rámci MU lze vybrat některý z krátkých vtipů, ocitovat jej a propojit se sloganem „... i tohle se dozvíte na novém právním portálu ESF MU“, za tímto úvodem, který studenty zaujme navrhuji představit funkce portálu, možno je využít i diagramu znázorňujícího přehled práva, což je rovněž funkce unikátní a neobvyklá.

Pro takovou formu propagace lze využít tiskových zpráv a článků umístěných v komunikačních prostředcích v rámci MU, např. novinky v IS MU, novinky na webové stránce ESF MU, studentského portálu lemur.mu, munimedia.cz a tištěná média vydávaná MU.

8. Personální stránka projektu

Cílem této kapitoly je představit projektový tým a užitý přístup k řízení projektu.

V rámci řízení projektu bylo užito metody řízení podle kompetencí (v originále Management by Competencies). „*Management by Competencies (MbC) je přístup k řízení firem (v daném případě projektu – pozn. aut.), založený na harmonickém rozvoji tvrdých a měkkých aspektů podnikání. Dva světy – svět cílů a požadavků na výkon a svět lidských zdroj a dalších předpokladů dosahování výkonů – se v něm setkávají v synergickém vztahu.*“⁴⁰ Jednotlivé úkoly v rámci projektu byly přiděleny jednotlivým osobám dle kompetencí daných osob. „*Úspěch firmy je sice bezprostředně poměřován dosaženými výsledky, za jeho základ však považujeme kompetence lidí, kteří pro firmu pracují. Kompetence lidí vnímáme jako souhrn dosahovaného výkonu (tedy lidské práce) a přinášeného potenciálu (tedy lidských zdrojů). Téměř všechny úspěchy a neúspěchy firem jsou dány kompetencemi lidí.*“⁴¹

⁴⁰ Plamínek, J., Fišer, R. Řízení podle kompetencí. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-1074-9. strana 16.

⁴¹ Plamínek, J., Fišer, R. Řízení podle kompetencí. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-1074-9. strana 17.

Níže uvádím seznam lidí tvořících projektový tým, jejich rolí a kompetencí:

- a) JUDr. Jindřiška Šedová, CSc. je vedoucí katedry práva ESF MU, vize vytvořit právní portál jako podporu pro prezenční výuku práva vzešla právě od ní, ze svého postavení nejlépe zná potřeby katedry a studentů, její role je tedy vedoucí projektu, jejími úlohami jsou jednání s vedením ESF MU a ostatními veřejnými institucemi, koordinace celého projektu právního portálu a jednání s majitelem práv k systému ASPI;
- b) Ing. Leonard Walletzký, Ph.D. je koordinátorem na katedře počítačových systémů a komunikací Fakulty informatiky MU, Ing. Walletzký byl pověřen JUDr. Šedovou, aby vytvořil a vedl projektový tým, jeho role je tedy projektový manager, jeho úlohami jsou vytvoření a vedení projektového týmu a koordinace celého projektu;
- c) Bc. Radek Foltýn je studentem navazujícího magisterského studia FI SSME Služby - výzkum, řízení a inovace, je též zkušeným programátorem, tudíž je jeho role v týmu programátor, jeho úlohou je naprogramování právního portálu a poradenství při návrhu funkcí a uživatelského rozhraní právního portálu;
- d) Bc. Ivana Haraslínová je studentkou navazujícího magisterského studia FI SSME Služby - výzkum, řízení a inovace a kromě studia pracuje jako grafička a designérka, tedy její role v rámci projektového týmu je grafička, jejími úlohami jsou vytvoření konkrétních grafických prvků a designu aplikace na základě návrhu uživatelského rozhraní;
- e) Štěpán Stehlíček je studentem Právnické fakulty Masarykovy univerzity, jeho rolí je copywriter a jeho úlohou je vytvoření základních textů právního portálu;
- f) Mgr. Ondřej Materna je absolventem Právnické fakulty Masarykovy univerzity a studentem navazujícího magisterského studia FI SSME Služby - výzkum, řízení a inovace, kromě studia pracuje jako advokátní koncipient, jeho rolí je návrhář, jeho úlohami jsou návrh funkcí a uživatelského rozhraní právního portálu.

Ve výše uvedeném výčtu se záměrně nenachází pracovní pozice vzhledem k malému rozsahu projektového týmu.

9. Autorská práva

Poslední stránkou, kterou se budu v této diplomové práci zabývat, jsou autorská práva k právnímu portálu, pro použitelnost právního portálu pro Masarykovu univerzitu je esenciální záležitostí, kromě kvality samotného produktu, i jeho právní čistota, a to zejména v oblasti autorských práv, neboť produkt, který pro dané účely nemůže univerzita užít je pro ni zbytečný.

Autorská práva se dle českého právního řádu, konkrétně zák. č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále též jako „autorský zákon“), dělí na práva osobnostní a majetková. Osobnostní práva jsou nepřevoditelná a navždy již zůstanou autorům právního portálu, tedy členům projektového týmu. Důležitější jsou však práva majetková, a to konkrétně právo dílo užít.

Všichni autoři právního portálu, tedy členové projektového týmu, jsou ve studijním nebo zaměstnaneckém poměru k Masarykově univerzitě. Podle ust. § 35 odst. 3 autorského zákona: *„Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení.“*⁴² Z citovaného zákonného ustanovení vyplývá, že Masarykova univerzita má právo dílo bezplatně užít pro vnitřní „nekomerční“ účely. Tento způsob užití je vzhledem k charakteru právního portálu zcela dostačující.

Podle ust. § 58 odst. 1 autorského zákona: *„Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autora majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo). Zaměstnavatel*

⁴² zák. č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů

*může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.“*⁴³ Z citované ustanovení vyplývá, že Masarykova univerzita má právo k výkonu majetkových autorských práv, tedy i právo dílo užít. Zbývá vyřešit otázku, zda zaměstnanci náleží odměna. Ust. § 58 odst. 6 autorského zákona sice stanoví, že *„není-li sjednáno jinak, má autor zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu“*⁴⁴, avšak ust. § 58 odst. 7 autorského zákona stanoví, že se citované ustanovení nepoužije na počítačové programy a databáze, kterými právní portál je. Kromě toho zisk z právního portálu nemůže Masarykova univerzita generovat, neboť by takové užití bylo v rozporu s užitím školního díla (jak je uvedeno výše), tudíž není naplněna hypotéza pro zákonný nárok na dodatečnou odměnu.

Lze tedy konstatovat, že Masarykova univerzita má právo na bezplatné užití právního portálu pro účely, pro které je právní portál tvořen.

10. Závěr

Cíle vytyčené v úvodu této práce se podle mého názoru podařilo naplnit. Návrh právního portálu popsany v této diplomové práci přenáší poznatky vědy v oblasti práva, moderního vyučování, marketingu, tvorby uživatelských rozhraní a vizuálního designu a zjištěné potřeby studentů do přehledného právně-výukového portálu, jehož funkce napomáhají studentům k rozdělení a strukturování obsahu právního portálu a motivují studenty ke studiu práva.

Na základě poznatků vědy v oblasti moderního vyučování jsem vytyčil tři základní oblasti funkcí, a to (i) sdělení studijních informací studentům, (ii) strukturování informací za účelem snadnějšího pochopení a zapamatování a (iii) motivování studentů ke studiu práva.

Sdělení studijních informací probíhá na třech úrovních podle kritéria obecnosti informací. Nejobecnější informace o právním řádu jako celku a vzájemných vazbách jeho jednotlivých prvků je realizováno prostřednictvím grafického přehledu právního řádu. Obecné informace o

⁴³ tamtéž

⁴⁴ tamtéž

jednotlivých předmětech a oborech práva jsou sdělovány prostřednictvím podstránek s danými předměty a obory v rámci právního portálu. Detailní informace, tedy jednotlivé studijní materiály, zákony a judikatura nebo odborná literatura k zákonům jsou sdělovány prostřednictvím odkazů do IS MU a systému ASPI.

V souvislosti se systémem ASPI bylo navrženo a odsouhlaseno unikátní řešení spočívající v propojení právní portálu a systému ASPI. Systém ASPI je užíván všemi významnými vysokými školami a univerzitami v České republice, avšak ESF MU je první fakultou vůbec, která obdržela terminálový přístup do databáze systému ASPI (jakéhokoliv obdobného programu), a to v souvislosti s právním portálem, tento postup poté převzala např. Právnická fakulta Karlovy univerzity. Po dokončení bude právní portál jediným informačním systémem užívaným kteroukoliv vysokou školou a/nebo univerzitou v České republice, který bude přímo propojen se systémem ASPI a studenti tedy budou moci volně přecházet mezi právním portálem a systémem ASPI. Toto unikátní řešení zabezpečí snadnou dostupnost, přehledné rozdělení a stálou aktuálnost zákonů právně regulujících obory vyučované v rámci předmětů, jejichž výuku zabezpečuje katedra práva ESF MU.

Strukturování studijních informací jsem navrhl podle jednotlivých předmětů a oborů práva. Na základě zjištěných potřeb studentů mají předměty přednost. Zároveň každý předmět (resp. podstránka s daným předmětem) obsahuje seznam právních oborů, které jsou v rámci něho vyučovány společně s informacemi o tomto oboru v dynamickém rozbalovacím okně. Vztah entit předměty a právní obory je takový, že obor práva může být vyučován 0 až N předměty a předmět práva může obsahovat 1 až N oborů.

Motivovat studenty jsem navrhl pomocí zosobnění přednášené látky, ukázkou užitečnosti v budoucím profesním životě a zábavností právní portálu pro danou cílovou skupinu, a to prostřednictvím funkcí příběhy a vtipy. Tyto funkce jsou záměrně navrženy tak, aby nepůsobily rušivě vzhledem ke studijním informacím.

Návrh uživatelského rozhraní podle mého názoru odpovídá účelu právního portálu, zapadá co jeho celkové vize a podtrhuje účel jednotlivých funkcí a zároveň splňuje obecné standardy pro tvorbu uživatelských rozhraní a navazujícího vizuálního designu se zaměřením na komunikaci člověka s počítačem, proto i v této části byly naplněny cíle této diplomové práce.

Diplomová práce obsahuje návrh propagace právního portálu s ohledem na cílovou skupinu uživatelů (studentů), a to zejména za použití a zdůraznění funkcí vtipy a příběhy, neboť se autor domnívá, že právě tyto funkce vzbudí zájem studentů o právní portál.

Co se týká realizace právního portálu, lze konstatovat, že projektový tým je poskládán dle kompetencí a jednotlivé role i konkrétní úlohy jednotlivých členů týmu odpovídají daným kompetencím. Rovněž byl v diplomové práci provedena základní právní analýza ve věci autorských práv k právnímu portálu a bylo konstatováno, že Masarykova univerzita může užívat právní portál bezplatně pro studijní nekomerční účely, tedy pro účely, pro které je právní portál tvořen. Tedy tento cíl této práce byl rovněž naplněn.

Možnosti budoucího rozšíření právního portálu

Právní portál je e-learningovou aplikací, tedy možnosti rozšíření vidím zejména v rozšíření funkcí v oblasti e-learningu.

Domnívám se, že vhodným rozšířením by bylo vytvoření videí a vložení těchto videí do jednotlivých podstránek s předměty. Obsahem videí by bylo být představení každého předmětu a zařazení předmětu v systému práva, představení základních znalostí nutných pro pochopení konkrétních regulací daných oblastí společenských vztahů. Video by neměla překročit 20 minut délky.

Rovněž připadá v úvahu integrace právního portálu s funkcí „Odpovědníky“ IS MU, a to v kombinaci s výše uvedenými výukovými videi, studenti by tak měli možnost ihned po shlédnutí videí otestovat, zda vykládané látce správně porozuměli.

Zdroje

- 1) Wikipedia. Portál [online], 8. 3. 2013. [18.4.2013]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Port%C3%A1l>.
- 2) Portál [online]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/portal>
- 3) Vortál [online]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/vortal>.
- 4) Wikipedia. Projekt [online], 11. 3. 2013. [21.4.2013]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Projekt>
- 5) Foret, M. Marketing pro začátečníky. 1. vyd. Brno: Albatros Media a.s., 2012. ISBN 978-80-266-0006-0.
- 6) Progressive consulting v.o.s. Vize a mise firmy [online]. In: Progressive consulting v.o.s. [23.4.2013] Dostupné z: <http://consulting.progressive.cz/?page=434>.
- 7) Dombek, P. Vize [online]. In GrowJOB s.r.o. [23.4.2013]. Dostupné z:
<http://www.growjob.com/clanky-corporate/vize/>.
- 8) Petty, G. Moderní vyučování, 5. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-427-4. strana 10.
- 9) Wikipedia. Motivace [online], 12. 3. 2013. [24.4.2013]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Motivace>
- 10) Wikipedia. E-learning [online], 19. 3. 2013. [24.4.2013]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/E-learning>
- 11) Jan Průcha, Eliška Walterová, Jiří Mareš. Pedagogický slovník. Praha, Portál, 2009, s. 66
- 12) Barešová, A. e-LEARNING ve vzdělávání dospělých. Praha: Nakladatelství VOX – Ing. Zdenka Vostroská, CSc., 2003. ISBN 80-86324-27-3.

- 13) Wikipedia. Uživatelské rozhraní [online], 15. 4. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/U%C5%BEivatelsk%C3%A9_rozhran%C3%AD
- 14) Wikipedia. Webová aplikace [online], 8. 3. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Webov%C3%A1_aplikace
- 15) Wikipedia. Grafické uživatelské rozhraní [online], 7. 3. 2013. [25.4.2013]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Grafick%C3%A9_u%C5%BEivatelsk%C3%A9_rozhran%C3%AD
- 16) 37signals. Getting real [online]. USA: 37signals, 2006. ISBN nepřiděleno. Dostupné z
<http://gettingreal.37signals.com/>
- 17) Garrett, J.: The Elements of User Experience – User-Centered Design for the Web [online], USA: New Riders, 2003. ISBN 0735712026. Dostupné z:
http://www.jjg.net/elements/pdf/elements_ch02.pdf. strana 22-23.
- 18) MULLET, K. SANO, D. Designing visual interfaces: communication oriented techniques. Englewood Cliffs, NJ: SunSoft Press, 1995. ISBN 0-13-303389-9. strana 1.
- 19) Sochor, J. Grafický návrh obrazovky [online], 9. 11. 2011. [27.4.2013]. Dostupné z
https://is.muni.cz/auth/el/1433/podzim2012/PV182/um/um/09grapical_design_1.pdf
- 20) Wikipedia. Marketingový výzkum [online], 4. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z
http://cs.wikipedia.org/wiki/Marketingov%C3%BD_v%C3%BDzkum
- 21) Wikipedia. Marketingový výzkum [online], 4. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z
http://cs.wikipedia.org/wiki/Marketingov%C3%BD_v%C3%BDzkum
- 22) Foret, M. Marketing Research. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2012. ISBN 978-80-7375-592-8. strana 26.

- 23) Wikipedia. Outsourcing [online], 7. 4. 2013. [27.4.2013]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Outsourcing>
- 24) Wolters Kluwer ČR, a. s. Systém ASPI[online]. [27.4.2013]. Dostupné z <http://www.systemaspi.cz/>
- 25) Jiné právo. Motto [online]. [28.4.2013]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.cz/>.
- 26) Wikipedia. Virální marketing [online], 23. 3. 2013. [1.5.2013]. Dostupné z : http://cs.wikipedia.org/wiki/Vir%C3%A1ln%C3%AD_marketing.
- 27) Šlajchrtová, L. Ovládněte Word Of Mouth Marketing [online]. In: <http://www.symbio.cz/>. 12. 12. 2008. [1.5.2013]. Dostupné z: <http://www.symbio.cz/clanky/ovladnete-word-of-mouth-marketing.html>.
- 28) Plamínek, J., Fišer, R. Řízení podle kompetencí. 1. vyd. Praha: Grada Publising, a.s., 2005. ISBN 80-247-1074-9.
- 29) zák. č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů